

PRIJEDLOG

**INVESTICIONO-RAZVOJNI FOND
CRNE GORE A.D**

Godišnji plan rada za poslovnu 2019. godinu

Podgorica, decembar 2018. godine

SADRŽAJ

I.	UVOD	2
II.	MAKROEKONOMSKO OKRUŽENJE	4
III.	CILJEVI ZA 2019. GODINU.....	5
IV.	ZADACI.....	7
V.	INSTRUMENTI FINANSIJSKE PODRŠKE	16
VI.	UPRAVLJANJE RIZICIMA.....	20
VII.	MONITORING I NAMJENSKA KONTROLA FINANSIJSKIH PLASMANA	21
VIII.	MEĐUNARODNA I DOMAĆA SARADNJA	22
IX.	ORGANIZACIJA I LJUDSKI RESURSI.....	31
X.	RAZVOJ INFORMACIONOG SISTEMA.....	32
XI.	MARKETING STRATEGIJA.....	33
XII.	KORPORATIVNO DRUŠTVENA ODGOVORNOST	35
XIII.	UPRAVLJANJE IMOVINOM.....	36
	ZAKLJUČAK.....	38

I. UVOD

Unaprijeđenje kvaliteta život kroz kontinuirani ekonomski rast i razvoj je strateški razvojni cilj Crne Gore.

Ostvarivanje ove ambicije podrazumijeva optimalnu valorizaciju resursa Crne Gore u cilju otvaranja novih radnih mjesta, povećanja konkurentnosti ekonomije kao i ravnomjernog regionalnog razvoja. S tim u vezi neophodno je kontinuirano unaprijeđenje finansijske i nefinansijske podrške sektoru MMS preduzeća u cilju povećanje potencijala privrednog rasta. Osim toga treba aktivnosti usmjeriti i na ukupnu diversifikaciju ekonomske strukture.

IRF CG kroz svoje djelovanje direktno daje podsticaj kreiranju novih potencijala, unaprijeđenju postojećih, otvaranju novih radnih mjesta i kreiranju konkurentnih uslova na tržištu. Poslovanje IRF CG je prevashodno usmjereno na pružanje podrške ubrzanom privrednom razvoju Crne Gore, dinamiziranju rasta mikro, malih, srednjih i velikih privrednih subjekata, ravnomjernijem regionalnom razvoju, konkurentnosti i likvidnosti privrednih subjekata, proizvodnji i uslugama orijentisanim prema izvozu kao i proizvodnji kojom se smanjuje uvozna zavisnost. Osim toga značajna je podrška finansiranju infrastrukturnih projekata, projekata vodosnabdijevanja, tretmana otpadnih voda i zaštite životne sredine, kao i podsticanju finansiranja drugih projekata od lokalnog, regionalnog i državnog značaja.

Zahvaljući konstatnom fokusu na unaprijeđenju modela finansiranja, koji ima za cilj da podrži i unaprijedi crnogorsku privredu, **IRF CG je u periodu od 2010 do kraja novembra plasirao blizu 800 mil EUR.**

U 2017.godini plasirano je 176 mil EUR dok je u 2018.godini, do kraja novembra plasirano 176,5 mil EUR. Gotovo je izvjesno da će se do kraja 2018.godine plasirati 201mil EUR. To znači da će ukupni plasmani za 2017 i 2018 .godinu biti 377 mil EUR

Analiza potencijala i mogućnosti za optimalno valorizovanje resursa koje Crna Gora ima je ukazala na četiri prioritetna sektora razvoja, a to su turizam, poljoprivreda i ruralni razvoj, prerađivačka industrija i energetika.

Podrška navedenim djelatnosti je prioritet djelovanja IRF CG takođe. Podrška razvoju Crne Gore kao visoko-kvalitetne turističke destinacije je u funkciji razvoja ne samo turizma nego i ostalih komplementarnih djelatnosti kao što su poljoprivreda, prerađivačka industrija, saobraćaj i građevinarstvo. Podrška koju IRF CG pruža će zato biti usmjerena na poboljšanje kvaliteta smještajnih kapaciteta, kreiranju bolje pansionske i vanpansionske ponude kao i ostalih projekata koji imaju za cilj diversifikaciju turističkog proizvoda i produženje trajanja turističke sezone.

Jedinstvenost turističke ponude će biti dodatno obogaćena formiranjem lanca snabdijevanja domaćim poljoprivrednim proizvodima čime se stvara tržište za domaće proizvođače, unaprijeđuje konkurentost, kreiraju nova radna mjesta, naročito u sjevernom regionu čime se poboljšavaju uslovi života u ruralnim područjima. Naravno sve navedeno zahtijeva podršku modernizaciji načina poslovanja, nove proizvodne linije i usklađivanje sa međunarodnim standardima.

Realizacija projekata i podrška IRF CG je neophodna i dokazano značajna u dijelu podrške preduzetništvu koja uključuje mlade, tehnološke viškove i žene u biznisu. Ista će biti dodato osnažena realizacijom garantnih šema i programa podrške socijalnom preduzetništvu.

IRF CG u svom djelovanju ima personalizovan pristup jer je usmjeren svakom preduzetniku/preduzeću pojedinačno što zahtijeva mnogo veći nivo angažovanja i razumijevanje potreba klijenata i šire društvene zajednice.

Na taj način se kontinuirano promovišu instrumenti podrške koji će uticati na bolje povezivanje preduzeća i sektora, podrška klasterima, podrška projektima koji se odnose na proizvodnju i preradu sa većim stepenom finalizacije proizvoda kao i podrška preduzećima koja favorizuju domaće proizvode i sirovine. Posebna pažnja se usmjerava prema novim preduzećima, novim projektima, kojima se želi postići diversifikacija ekonomske strukture.

Nastaviće se podrška razvoju preduzetništva tako da će se za tu ciljnu grupu realizovati i novi instrumenti kao što su garantne šeme i instrumenti za podršku socijalnom preduzetništvu.

Posebna pažnja će biti usmjerena na postojeća preduzeća i njihove razvojne projekte. Podržaće se priritetni sektori razvoja ali i ostali sektori, čime se želi uticati na diversifikaciju ekonomske strukture. Regionalni razvoj će biti prioritet tako da će posebne aktivnosti i mjere biti usmjereni na projekte koji se realizuju u opštinama koje su ispod državnog nivoa razvijenosti. Omogućiti će se kreditne linije za razvoj infrastrukture na lokalnom nivou koji je u funkciji razvoja biznisa.

Sve ove aktivnosti treba da doprinesu povećanju zaposlenosti.

Naravno za ostvarenje optimalnih rezultata neophodna je kontinuirana saradnja sa ministarstvima, državnim organima i opštinama.

Da bi kompletno anagažovanje IRF CG imalo dugoročno održiv rezultat u fokusu će biti adekvatna saradnja sa međunarodnim finansijskim organizacija u cilju prikupljanja povoljnih sredstava finansiranja. Održivost poslovanja takođe zahtijeva i praćenje adekvatnosti portfolia i monitoring realizovanih projekata kako bi efekti na progres crnogorske ekonomije i životni standard bili u skladu sa očekivanim.

IRF CG će u skladu sa dosadašnjom praksom i u narednom periodu imati proaktivan pristup u cilju kreiranja novih radnih mjesta , ravnomjernog regionalnog razvoja i unaprijeđenja životnog standarda građana.

U tom smislu, IRF CG je za narednu 2019. godinu planirao značajna finansijska sredstva za pružanje podrške crnogorskim preduzetnicima. Plan je da se plasira najmanje 180 mil EUR.

II. MAKROEKONOMSKO OKRUŽENJE

Prema konačnim podacima Monstata, realna stopa rasta BDP-a Crne Gore u 2017. godini iznosi 4,7%, dok je prema preliminarnim podacima u prvom i drugom kvartalu 2018. godine ostvaren rast od 4,5% odnosno 4,9% u odnosu na isti period 2017.

U prvih devet mjeseci 2018. godine u odnosu na isti period prethodne godine zabilježen je rast industrijske proizvodnje od 24,4%. Rast proizvodnje zabilježen je u sektoru snabdijevanja električnom energijom, gasom i parom (84,8%) i sektoru prerađivačke industrije (5,3%).

Prosječan broj zaposlenih u septembru 2018. godine iznosio je 195.784 lica, što je za 6% više u odnosu na septembar 2017. godine.

Bilansna suma banaka je iznosila 4.412,6 miliona eura na kraju septembra 2018. godine. U strukturi aktive agregatnog bilansa banaka dominantno mjesto zauzimali su krediti, koji su na kraju septembra 2018. godine iznosili 2.989,6 miliona eura i ostvarili su rast od 10,7% u odnosu na septembar prethodne godine. U strukturi pasive, dominantno učešće od 78,4% zauzimali su depoziti. Depoziti u bankama u septembru 2018. godine iznosili su 3.459,3 miliona eura i u odnosu na septembar 2017. godine bilježe rast od 10,3%. Krediti banaka koji kasne sa naplatom (bez kamata i vremenskih razgraničenja) u septembru iznosili su 231,7 miliona eura i u odnosu na septembar 2017. godine bilježe rast od 1,1%. Nekvalitetni krediti (bez kamata i vremenskih razgraničenja) na kraju septembra 2018. godine iznosili su 200,6 miliona eura i činili su 6,7% ukupnih kredita. U odnosu na prethodni mjesec, nekvalitetni krediti banaka zabilježili su pad od 2,7%, dok su na godišnjem nivou bili viši za 0,4%.

Prosječna ponderisana efektivna aktivna kamatna stopa na ukupno odobrene kredite na kraju septembra 2018. godine iznosila je 6,40%, i u odnosu na kraj septembra 2017. godine zabilježila pad od 0,58 p. p. Prosječna ponderisana efektivna aktivna kamatna stopa na novoodobrene kredite u septembru 2018. godine iznosila je 6,55%, što predstavlja pad od 0,49 p. p. u odnosu na septembar 2017. godine. Prosječna ponderisana efektivna pasivna kamatna stopa iznosila je 0,58% na kraju septembra 2018. godine i u odnosu na kraj septembra 2017. godine ostvarila pad od 0,17 p. p.

Procjena rasta BDP-a za 2018. godinu od strane Svjetske banke za Crnu Goru je, revidirana na stopu od 3,8 odsto nakon što su ostvarene nove privatne i javne investicije, a turizam zabilježio rekordne rezultate. Sve je pratio rast zaposlenosti i primanja, kao i potrošnje. Izvoz je i dalje na niskom nivou, međutim turizam i izvoz metalnih proizvoda kao odgovor na veću potražnju iz EU donekle je ublažio i dalje izuzetno visok uvoz. Turizam, trgovina na malo i građevina su predvodnici rasta i u 2018, ali ovog puta uz proizvodnju i energetiku u kojima su rezultati udvostručeni nakon investicija u nove kapacitete proteklih godina. Za narednu, 2019. godinu procjena je da će ostvareni rast biti na nivou od 2,8%

III. CILJEVI ZA 2019. GODINU

Aktivnosti IRF CG su usmjerene ka realizaciji prioriteta definisanih programom rada Vlade Crne Gore a odnose se na kreiranje novih radnih mjesta i pozicioniranje Crne Gore kao države dinamičnijeg ekonomskog rasta i razvoja.

S tim u vezi ciljevi IRF CG direktno proizilaze iz programa rada Vlade i odnose se na :

- Unaprijeđenje poslovnog ambijenta radi poboljšanje konkurentnosti privrede i poslovanje klastera uz povećanje zaposlenosti i to kroz unaprijeđenje postojećih i kreiranje novih kreditnih linija u cilju podsticanja razvoja biznisa. Razvijaće se instrumenti i mehanizmi finansijske podrške koji će obezbijediti podršku razvoju socijalnog preduzetništva, prioritetnih sektora, ravnomjeran regionalni razvoj, unaprijeđenje poslovanja i likvidnosti mikro, malih i srednjih preduzeća, formiranje klastera, optimizaciju korišćenja kapaciteta velikih sistema u cilju adekvantog uvezivanja repro lanca i diversifikaciju ekonomskih aktivnosti. Kao podrška crnogorskim preduzećima nastaviće se sa realizacijom programa podrške konkurentnosti crnogorskih proizvoda/usluga na drugim tržištima koji će biti dopunjen i novim instrumentom u vidu osiguranja izvoza.
- Stvaranje uslova za veće zapošljavanje, povećanje radne aktivnosti i mobilnosti radnika će se realizovati kroz podršku posebnim ciljnim grupama: (mladi, početnici, žene, visokoškolci, tehnološki viškovi, individualni poljoprivredni proizvođači, zanatlije, osobe sa invaliditetom i slično) kroz namjenske kreditne linije kao i uvođenjem novih instrumenata , kao što su garantne šeme i socijalno preduzetništvo.

Garantne šeme i socijalno preduzetništvo, će omogućiti veću dostupnost finansijskim sredstvima mladima, ženama, nezaposlenim visokoškolcima, tehnološkim viškovima kao i svim onim preduzetnicima koji imaju održivu i profitabilnu ideju ali koji ne mogu da obezbjede dovoljan kolateral za potrebna sredstva ili su im potrebni mikrokrediti da bi realizovali svoju ideju.

Ove mjere su takodje u službi ravnomjernog regionalnog razvoja imajući u vidu da je praksa pokazali da postoji interesovanje poljoprivrednih proizvođača i preduzetnika iz sjeverne regije, kao i iz opština sa prosjekom razvoja ispod državnog, za ulaganjem u prioritetne djelatnosti , ali je nedostatak kolaterala izazov sa kojim se susrijeću.

- Ostvarivanje veze poljoprivrede sa trgovinom i turizmom kroz diversifikaciju ekonomskih aktivnosti u ruralnim područjima sve više dobija na značaju. Raste tražnja za poljoprivrednim proizvodima, podstaknuta realizacijom značajnih projekata iz sektora turizma. IRF CG će i dalje imati za cilj podršku projekata u oblasti turizma i ugostiteljstva kako za izgradnju novih, tako i unaprijeđenje postojećih apartmanskih i hotelskih kapaciteta.
- Ostvarivanje povećane primarne poljoprivredne proizvodnje (biljna proizvodnja i stočarstvo), organske proizvodnje, te rast dohotka na poljoprivrednim gazdinstvima u saradnji sa Ministarstvom poljoprivrede i ruralnog razvoja je prethodnih godina bilo u fokusu a tako će biti i u narednim godinama.

Cilj investicione aktivnosti IRF CG je podrška velikim sistemima u cilju kreiranja održivog i manje uvezno orjentisanog lanca snabdijevanja. Potencijal se vidi u povezivanju proizvođača i velikih sistema kroz otkup proizvoda kao i dalje plasiranje na domaćem i ino tržištu.

Takođe su ispunjeni svi preduslovi, uspješno završen proces akreditacije i potpisan Finansijski sporazum o realizaciji IPARD-a, kroz koji će našim poljoprivrednim proizvođačima i prerađivačima biti na raspolaganju 39 mil EUR bespovratne podrške od strane Evropske unije. IRF CG će kao i do sada u ovom dijelu pružati finansijsku i nefinansijsku podršku poljoprivrednim proizvođačima i preduzetnicima.

- unaprijeđenje infrastrukture neophodnu za razvoj i povezivanje ruralnih područja; poboljšanje uslove i kvalitet života za ostanak stanovništva na selu;

Strateške odrednice ekonomskog razvoja crnogorske privrede su osnov za kreiranje programa podrške, pa u okviru svoje investicione aktivnosti IRF CG kontinuirano ima i programe kreditiranja infrastrukturnih projekata, projekata vodoprivrede kao i projekata za zaštitu životne sredine, energetske efikasnosti i obnovljive izvore energije.

Osim ciljeva vezanih za direktnu finansijsku podršku definisani su i nefinansijski ciljevi koji se odnose na postizanje odgovarajućeg nivoa preduzetničkog znanja.

Tokom 2017 i 2018 IRF CG i Zavod za zapošljavanje Crne Gore (ZZZCG) realizuju Sporazum o saradnji koji između ostalog ima za cilj promociju finansijskih instrumenata podrške namijenjene posebnim ciljnim grupama: žene u biznisu, visokoškolci koji su na evidenciji ZZZCG, tehnološki viškovi, mladi u biznisu i individualni poljoprivredni proizvođači. Ove aktivnosti će se nastaviti i tokom 2019. godine.

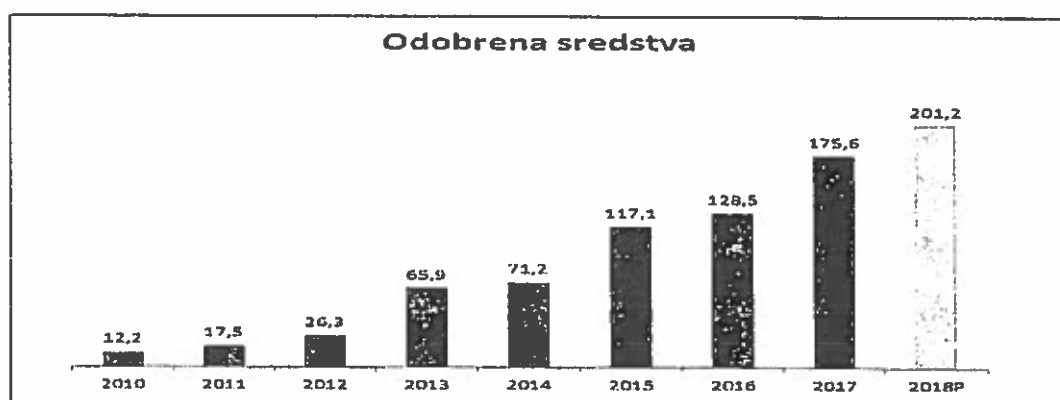
Kao i do sada, da bi obezbijedio sredstva za finansiranje IRF CG mora koristiti međunarodne fondove i zaduživati se u inostranstvu. Na ovaj način IRF CG AD obezbjeđuje povoljna kreditna sredstva, zahvaljujući čemu je i u prilici da crnogorskoj privredi ponudi adekvatna sredstva finansiranja.

Uzimajući u obzir pomenute činjenice i rukovodeći se principima opreznog bankarskog poslovanja, koji podrazumijeva da IRF CG sve rizike u obavljanju poslovne djelatnosti svodi na najmanju moguću mjeru, finansijski plan za 2019. godinu predviđa da se **plasiraju sredstva u iznosu od najmanje 180 mil EUR (za dugoročne i kratkoročne kredite).**

IV. ZADACI

Podrška realizaciji prioritetnih ciljeva i djelatnosti crnogorske ekonomije zahtijeva strukturiran pristup djelovanja u zavisnosti od strategijskih odrednica i definisanih ciljnih grupa. S tim u vezi neophodno je obezbijediti adekvatan portfolio namjenskih aktivnosti koje će omogućiti otvaranje novih i očuvanje postojećih radnih mjesta, ravnomjernan regionalni razvoj i konkurentnu ekonomiju kao preduslove za ostvarivanje održivog i inkluzivnog ekonomskog rasta.

Od svog osnivanja 2010 godine IRF CG je do kraja novembra 2018 .godie plasirao blizu 800 mil EUR

Sveobuhvatan pristup analizi priteta crnogorske privrede usmjera investicionu aktivnost IRF CG ka sledećim prioritetima:

- Razvoj preduzetništva, kroz podršku posebnim ciljnim grupama (mladi, početnici, žene, visokoškolci, tehnološki viškovi, individualni poljoprivredni proizvođači, zanatlije, inovativno preduzetništvo, ICT biznis, klasterka proizvodnja, osobe sa invaliditetom i slično);
- Rast i razvoj mikro, malih, srednjih i velikih preduzećima, sa posebnom pažnjom na:
 - ulaganja u prioritetne sektore crnogorske ekonomije,
 - održavanje i/ili poboljšanje likvidnosti
 - podsticaj konkurentnosti crnogorskih proizvoda/usluga na drugim tržištima
 - diversifikaciju crnogorske ekonomije
- Podrška realizaciji green field i brown field investicija
- Podršku infrastrukturnim projektima, projektima od ekološkog, lokalnog i državnog značaja i projektima iz oblasti energetike i energetske efikasnosti
- Ravnomjernan regionalni razvoj
- Otvaranje novih i očuvanje postojećih radnih mjesta

1. Razvoj preduzetništva kroz podršku posebnim ciljnim grupama

Unaprijeđenje životnog standarda kroz dinamički ekonomski rast zahtijeva kontinuiranu podršku razvoja preduzetništva sa ciljem proširivanja preduzetničke baze i motivisanje posebnih ciljnih grupa za osmišljavanje i realizaciju preduzetničkih ciljeva. Ciljne grupe koje je potrebno kvalitetno integrisati su: mladi, žene, visokoškolci, tehnološki viškovi, individualni poljoprivredni proizvođači, dakle, u najvećoj mjeri početnici u biznisu.

Tokom prethodnih 2 godina, po osnovu ove vrste podrške plasirano je preko 20 mil EUR

U Crnoj Gori je prepoznat potencijal mladih preduzetnika tako da su organizovani razni modeli finansijske i nefinansijske mjere podrške preduzetništvu mladih. Mladi u Crnoj Gori su suočeni sa specifičnim izazovima u startovanju biznisa, a koji se uglavnom odnose na nedostatak vještina za preduzetnički poziv, neadekvatnog obrazovanja, nedostatka radnog iskustva i nedostatka finansijskih sredstava za početak biznisa. IRF CG poseban fokus ima na pružanju podrške visokoobrazovanim mladim ljudima kako bi se smanjio trend rasta nezaposlenosti te ciljne grupe. Zato će i dalje biti omogućeno da za kredite konkurišu i mladi koji su fakultetski obrazovani, a koji se nalaze na evidenciji Zavoda za zapošljavanje Crne Gore.

Osim toga kontinuirana podrška se pruža od strane IRF CG, promovisanju samozapošljavanju žena, jer su istraživanja o ženskom preduzetništvu u Crnoj Gori identifikovala strukturne, ekonomske i infrastrukturne prepreke. Ekonomske prepreke doprinose diskriminaciji žena u pristupu poslovnim šansama, sa aspekta razvoja novog biznisa, te unapređenja i rasta postojećeg, prevashodno u mogućnostima pribavljanja nedostajućih resursa. Infrastrukturne prepreke rezultiraju nedovoljno razvijenom institucionalnom infrastrukturuom i nedostatkom niza usluga kojima se jačaju vještine, znanje i samopouzdanje potencijalnih preduzetnica. Žene koje imaju potencijala da započnu sopstveni biznis, biće i u narednom periodu podržane sa beskamratnom kreditnom linijom.

U cilju uvećanja preduzetničke baze kao preduslova za stvaranje novih radnih mjesta ali i ravnomjernog regionalnog razvoja značajan segment preduzetničkog potencijala prepoznat je i u individualnim poljoprivrednim proizvođačima jer poljoprivreda predstavlja najznačajniji izvor prihoda, posebno stanovništva Sjevernog regiona. Sektor poljoprivrede ima važnu ulogu u ekonomiji Crne Gore, sa značajnim učešćem u bruto domaćem proizvodu (8% u 2016. godini, uključujući ribarstvo i šumarstvo). Poljoprivreda je šansa da se otvaraju nova radna mjesta zato je neophodno raznim instrumentima uključujući i agrarnu politiku i postaviti poljoprivredu kao biznis a ne kao socijalnu ili dopunsku djelatnost. U tom pravcu IRF CG će nastaviti sa podrškom kroz posebne kreditne linije za individualne poljoprivredne proizvođače podržane i kroz IPARD LIKE II u saradnji sa Ministarstvom poljoprivrede i ruralnog razvoja. Tokom 2017. godine je u okviru IPARD like programa finansirano 75 projekata u iznosu od 3,2 mil EUR. Tokom 2019 se očekuje se dalja saradnja sa MPRR u skladu sa objavljenim pozivima za IPARD programe podrške.

Važan aspekt podrške socijalnom preduzetništvu je motivisanje preduzetnike u svojoj zoni da legalizuju svoj biznis. Proširivanje baze preduzetnika koji su likvidni ostvaruju profit i redovno izvršavaju svoje poreske obaveze višestruko doprinosi ekonomskom razvoju, pri čemu ostvarivanje ovog zadatka zahtijeva saradnju svih nadležnih državnih institucija u cilju kreiranja i implementacije adekvatnih podsticajnih ali i represivnih mjera.

Osim toga analiza prepreka za iniciranje preduzetničkih ideja je ukazala na nedostatak adekvantnog kolaterala kao jednu od glavnih barijera za dobijanje finansijske podrške a samim tim i za realizaciju poslovne ideje. Taj problem je djelimično riješen, posebno u oblasti poljoprivrede, jer je poljoprivrednicima omogućeno korišćenje kolaterala na ruralnom području. Međutim, tokom 2019.godine će se nastaviti sa rješavanjem ovog problema uvođenjem novih instrumenata koji će biti realizovani kao podrška posebnim ciljnim grupama i to u vidu garantnih šema i socijalnog preduzetništva.

Sa Ministarstvom ekonomije realizovani su posebni ciklusi edukacije za preduzetnike kroz program podrške razvoju preduzetništva. Cilj ovog programa je da se potencijalni preduzetnici pripreme za vođenje sopstvenog biznisa i ovu fazu edukacije je realizovalo Ministarstvo ekonomije. Na osnovu izvršene evaluacije i u skladu sa poslovnom politikom obezbijedena je kreditna podrška, za izabrane projekte, od strane IRF CG. Sa ovim programom će se nastaviti i tokom 2019.godine.

Aktiviranjem novih instrumenta podrške socijalnom preduzetništvu biće dodatno stimulisana ta ciljna grupa, koja će imati još jedan dodatni izvor finansiranja i to po povoljnijim uslovima. Plan je da novim sredstvima ojačamo finansijsku bazu za ove kreditne linije kojima se izdaju mikro i mali krediti.

2. Podrška mikro, malim, srednjim i velikim preduzećima

2.1. Ulaganja u prioritetne sektore crnogorske ekonomije

Sektor mikro, malih i srednjih preduzeća zapošljava preko 75% od ukupnog broja zaposlenih u Crnoj Gori i predstavlja 99,75% od ukupnog broja preduzeća.

S tim u vezi, posebna pažnja se mora usmjeriti ka postojećim preduzećima koja imaju realni potencijal za dalji rast i razvoj jer to direktno utiče na kreiranje novih radnih mjesta.

Analiza potencijala i mogućnosti za optimalno valorizovanje potencijala koje Crna Gora ima je ukazala na četiri prioritetna sektora razvoja, a to su turizam, energetika, poljoprivreda i ruralni razvoj i prerađivačka industrija. Naravno ulaganje u prioritetne sektore privrednog razvoja takođe podrazumijeva i kontinuirani fokus na ravnomjeren regionalni razvoj.

U periodu 2017 - 2018 IRF CG kroz programe podrške plasirao preko 190 mil EUR u prioritetne sektore razvoja crnogorske privrede.

Dosadašnje iskustvo ukazuje da se veliki dio investicione aktivnosti obavlja u okviru turizma i ugostiteljstva, što je razumljivo imajući u vidu je turizam jedan od strateških prioriteta razvoja crnogorske privrede. Međutim raste udio ulaganja u poljoprivredu i proizvodnju hrane, imajući u vidu da Ministarstvom poljoprivrede i ruralnog razvoja, kroz Agro budžet pruža značajne benefite kao i kroz IPARD programe. Zajednički nastup Ministarstva i IRF CG ima veliki značaj u kompletnoj promociji i pružanju podrške MMS preduzećima jer IRF CG na osnovu razvojnih prioriteta Vlade kreira konkretne kreditne linije za podršku poljoprivrednim proizvođačima. Tako će se nastaviti i tokom 2019.godine. To će omogućiti da se u narednom periodu poboljša struktura poljoprivredne proizvodnje, unaprijedi opremljenost poljoprivrednih proizvođača i njihova klusterska povezanost, obezbijediti bolja primjena standarda bezbjednosti hrane u svim fazama proizvodnje, kako bi se domaćem i ino tržištu plasirali proizvodi visokog kvaliteta.

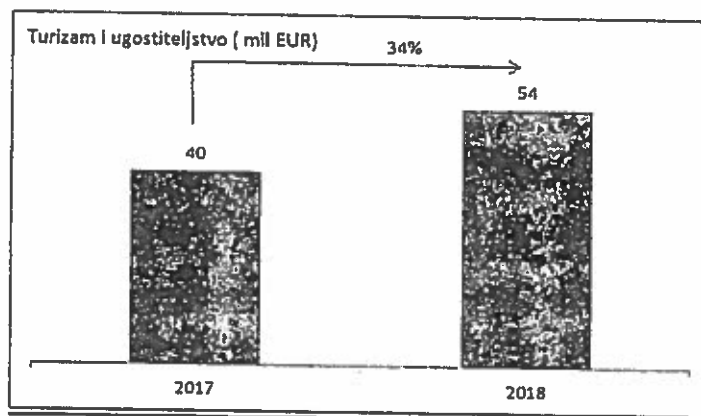
Tokom 2017 i 2018. godine IRF CG je podržao preko projekte namijenjene poljoprivrednoj proizvodnji i proizvodnji hrani u vrijednosti od preko 50mil EUR.

To je naročito značajno imajući u vidu komplementarnost ovih djelatnosti koja će imati sinergetski efekat na ukupan razvoj društva i prepoznatljivost Crne Gore kao turističke destinacije.

Turizam je strateški važan za Cmu Goru, ne samo što omogućava direktan prihod i doprinos BDP-u, već i zbog značajnog multiplikativnog (direktnog i indirektnog) efekta koji on ima na druge sektore. Posebno, treba naglasiti veze sa prerađivačkom industrijom (kao što je potrošnja poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda), transportom, ICT i korišćenje biznis usluga.

Obzirom da je turizam prepoznat kao prioritetni sektor crnogorske privrede, u narednom periodu je potrebno posvetiti dodatnu pažnju njegovom razvoju. IRF CG AD će i u narednom periodu, kroz kreditne linije stimulisati najvažniju granu crnogorske privrede, a za 2019.godinu će kreirati posebne kreditne linije i posebne stimulacije kako bi se dodatno podstakao razvoj turizma.

Samo tokom 2017 i 2018 u turizam i ugostiteljstvo je plasirano preko 90 mil EUR.

Kao i tokom prethodnih godina, akcenat će biti na investiranju u izgradnju i adaptaciju hotelskih kapaciteta; na razvoj i poboljšanje turističke infrastrukture; na razvoj kompletne turističke ponude, kao i na izgradnju i adaptaciju svih ostalih ugostiteljskih objekata. Osim toga IRF CG će pružati podršku projektima kojima se unaprijeđuje struktura smještajnih kapaciteta, kreira adekvatna vanpansionska potrošnja i sadržaji koji doprinose produženju trajanja turističke sezone. Pored južnog regiona, koji je sinonim za turizam, u narednoj godini posebnu pažnju treba posvetiti i razvoju turizma na sjeveru Crne Gore i to ulaganjem u smještajne i ugostiteljske objekte.

Takođe, objedinjavanjem ponude ski centara i produženom trajanju turističke sezone na sjeveru Crne Gore, pojedine opštine će definisati bolje propozicije koje će ih pozicionirati kao centar zimskog turizma, i kao takvim u narednoj godini će im se posvetiti posebna pažnja.

Međutim konkurentnost Crne Gore kao turističke destinacije ne smije biti jedina prepoznatljiva karakteristika na međunarodnom tržištu. Crna Gora sada mora uraditi sve da se njena ekonomija osposobi da funkcioniše

na nivou EU. Zato će IRF CG pružati podršku projektima kojima se unaprijeđuje konkurentnost crnogorskih preduzeća i ekonomije. To se posebno odnosi na podršku proizvodnim djelatnostima (energetika, metaloprerađivačka, drvna industrija) kroz unaprijeđenje procesa rada, stepena obrade i standardizacije a sve u cilju plasiranja proizvoda sa većim stepenom obrade.

Tokom 2017 i 2018. godine kroz razne kreditne linije podržana su i veća preduzeća. Cilj je bio da se kroz njihove razvojne projekte utiče na diversifikaciju crnogorske ekonomije tj da dodatni doprinos stvaranju BDPa imaju i druge djelatnosti a ne samo turizam i poljoprivreda, kao na primjer metalna industrija, trgovina, proizvodnja električne energije (mini elektrane).

Za te namjene IRF CG je tokom 2017 i 2018. godine obezbijedio 33 mil EUR kredita.

Kao poseban vid podrške potrebno je realizovati podršku postojećim preduzećima koja favorizuju domaće proizvode i sirovine. Sve sa ciljem da se bolje koriste domaći resursi što bi imalo za rezultat i veću zaposlenost, brži rast i razvoj kao i bolje korišćenje komplementarnih prednosti sa kojima Crna Gora raspolaže. Naravno, sve ti treba da doprinese diversifikaciji ekonomske aktivnosti.

Doprinos rastu i razvoju ekonomije će se ogledati u obezbjeđivanju podrške i velikim sistemima kada su oni nosioci projekata koji doprinose stvaranju tržišta za mikro, mala i srednja preduzeća.

2.2. Podršku preduzećima, kroz održavanje i/ili poboljšanje likvidnosti

Za opstanak preduzeća na tržištu, od presudnog značaja je održavanje likvidnosti i solventosti. Održavanje tekuće likvidnosti je od strateškog značaja za male proizvođače. U tom pravcu IRF CG pruža posebne kreditne linije koje omogućavaju rješavanje problema nelikvidnosti, i to kroz kratkoročne kredite, kredite za obrtna sredstva, faktoring kao i druge instrumente. Ti instrumenti će se realizovati i tokom 2019. godine.

Veliki dio crnogorskih privrednika je prepoznao benefite ovih instrumenata, koji olakšavaju realizaciju i naplatu a takođe kroz kontinuiranu saradnju sa korisnicima pruža se mogućnost IRF CG da svake godine radi na usavršavanju i kreiranju novih proizvoda za održavanje likvidnosti u preduzećima.

S tim u vezi tokom prethodne dvije godine finansirano je 79 mil EUR po osnovu namjenskih kreditnih linija , kao i 113 mil po osnovu faktoringa/otkup potraživanja.

Likvidnost preduzeća podrazumijeva stalnu sposobnost pretvaranja vrijednosti iz jednog oblika u drugi i plaćanja dospjelih obaveza u kratkom roku. Kako ne bi došlo do problema nemogućnosti izmirenja obaveza u kratkom roku, tj. nelikvidnosti preduzeća, IRF CG u cilju očuvanja velikog broja firmi i zaposlenih u istima, će nastaviti sa pružanjem podrške MMSP kroz održavanje i/ili poboljšanje likvidnosti preduzeća. Tokom 2017 i 2018. godine preko 200 malih preduzeća je sačuvano od stečaja.

Otkupom potraživanja i dalje će se podržavati domaći proizvođači, i na taj način će se omogućiti bolji uslovi na tržištu.

Naime, kroz kratkoročne kredite - faktoring finansiranje, crnogorskim privrednicima se pruža mogućnost da naplate svoja potraživanja za prodatu robu ili izvršenu uslugu prije dospjeća za naplatu. Ovo je posebno

važno za one privrednike kojima je skraćanje roka naplate potraživanja ponekad od presudne važnosti za nastavak poslovanja. (mali proizvođači, individualni poljoprivrednici itd)

Preduzeće može imati raspoloživa obrtna sredstva jednaka ukupno potrebnim, ali se, zbog poremećaja u njihovoj strukturi, može pojaviti nedostatak raspoloživih obrtnih sredstava. Shodno tome, prelaz obrtnih sredstava iz jednog oblika u drugi, od velikog je značaja za ekonomiju svakog preduzeća, pa se mora neprekidno pratiti i analizirati.

Pored faktoringa, koji je prepoznat kao jedan od najboljih proizvoda za prevazilaženje problema (ne)likvidnosti, IRF CG nudi i niz drugih proizvoda koji se, u zavisnosti od trenutne potrebe preduzeća, dokažu kao najbolji (finansiranje trajnih obrtnih sredstava, refinansiranje postojećih kreditnih zaduženja preduzeća kod komercijalnih banaka, kratkoročni krediti, krediti za pripremu turističke i poljoprivredne sezone i slično).

Zbog rastućeg interesovanja za ovaj vid finansiranja IRF CG će opredijeliti odgovarajući iznos sredstava i poboljšati uslove za korišćenje, kako bi ova usluga bila dostupna većem broju preduzeća.

2.3. Podsticaj konkurentnosti crnogorskih proizvoda/usluga na drugim tržištima

Ukupna spoljnotrgovinska robna razmjena Crne Gore za period januar-decembar 2017. godine, prema konačnim podacima iznosila je 2 675 miliona eura, što ukazuje na rast od 12% u odnosu na isti period prethodne godine.

Izvoz robe imao je vrijednost od 371,5 miliona eura, a uvoz 2 303,5 miliona eura. U odnosu na isti period 2016. godine izvoz je bio veći za 14%, a uvoz veći za 12%.

Pokrivenost uvoza izvozom iznosila je 16,1% i veća je u odnosu na 2016. godinu kada je iznosila 15,8%.

Ovi podaci o spoljnotrgovinskom deficitu nam ukazuju da u narednom periodu moramo više da se posvetimo stvaranju uslova za optimalno korišćenje lokalnih komparativnih prednosti crnogorskih preduzeća kako u cilju povećanja izvoza, tako i u cilju smanjenja uvozne zavisnosti.

To naravno mora biti kontinuirana aktivnost Vlade i nadležnih ministarstava u cilju pripremanja strategijskog okvira i naravno IRF CG kao institucije koja treba da pruži podršku prilikom obezbjeđivanja finansijskih sredstava. Neophodno je u tom smislu kontinuirano istraživati potencijale i identifikovati djelatnosti koje su prioriteti i ciljano kreirati programe podrške.

Da bi se ostvario dio ovih zadataka, IRF CG je 2017. godine kreirao posebnu kreditnu liniju za podsticaj konkurentnosti crnogorskih proizvoda/usluga na drugim tržištima kao i za pripremu proizvoda i usluga za izvoz.

Po osnovu ove kreditne linije tokom 2017 i 2018 godine plasirano je 4,9 mil EUR.

Tokom 2019 planirana je dalja podrška konkurentnosti crnogorskih proizvoda/usluga na drugim tržištima jer je potrebno obezbijediti i dodatne instrumente, kao što je izdavanje garancija i osiguranje izvoza. Za one izvoznike koji imaju potencijala da izvoze obezbijediti mogućnost da se izdaju garancije kao instrument

podrške da će se izvozni poslovi realizovati. Izdavanje garancija može biti domaćim ili inostranim bankama ali i preduzećima.

S tim u vezi kontinuirana podrška poboljšanju konkurentnosti crnogorskih proizvoda i usluga na drugim tržištima će se realizovati i u formi osiguranja izvoza. Shodno Zakonu o IRF CG osiguranje izvoza roba i usluga iz Crne Gore od netržišnih rizika, IRF CG će obavljati u ime i za račun Vlade Crne Gore. U tom procesu tokom 2019. godine će se stvarati formalni uslovi za razvoj ovog instrumenta.

3. Podrška realizaciji green field i brownfield investicijama

Dinamički ekonomski rast i razvoj Crne Gore sa fokusom na otvaranju radnih mjesta i forsiranju ravnomjernog regionalnog razvoja podrazumijeva kreiranje i realizaciju potpuno novih poslovnih poduhvata. S tim u vezi IRF CG je uočio neophodnost pružanju podrške ovakvim idejama tako da je kreirana kreditna linija koja će za rezultat imati povećanje greenfield i brownfield investicija. Cilj je bio da se kroz ovu kreditnu liniju prodže projekti koji će doprinijeti boljem korišćenju komparativnih prednosti Crne Gore ali i većoj diversifikaciji crnogorske ekonomije.

U periodu 2017- 2018 po osnovu ove vrste podrške plasirano je 31,3 mil EUR.

Osim direktnog investicionog efekta na konkretan biznis ova vrsta ulaganja je podsticala za kompletan lanac koji uključuje dodatno tržište za mala i srednja preduzeća u službi podmirivanja tražnje velikim sistemima.

Greenfield investicije podrazumevaju ulaganje u izgradnju potpuno novog biznisa, koji do tada nije postojao na targetiranom tržištu ili tržišnom području. Direktno investicije u inostranstvu novom izgradnjom fabrike, postrojenja, pogona, poslovne jedinice ili filijale, startuje od kupovine zemljišta za izgradnju, sa ili bez prateće komunalne i saobraćajne Infrastrukture.

Kontinuirana realizacija podrške za ovaj oblik ulaganja će biti unaprijeđena kroz saradnju sa Privrednom komorom Crne Gore kao i sa ostalim biznis asocijacijama.

4. Podrška infrastrukturnim projektima, projektima od ekološkog, lokalnog i državnog značaja i projektima iz oblasti energetike i energetske efikasnosti

Realizacija infrastrukturnih projekata na lokalnom i državnom nivou je od velikog značaja za kreiranje optimalnog ambijenta za privlačenje domaćih i stranih investicija. Dakle i tu se vidjela mogućnost da IRF CG kreira podršku za dalji napredak, tako da je obezbijeđen program kreditiranja infrastrukturnih projekata i projekata vodosnabdijevanja. Projekti koji se finansiraju iz ove kreditne linije treba da doprinesu održivom razvoju, valorizaciji prirodnih resursa i podstiču razvoj biznisa

Tokom 2017 i 2018 kroz ovu vrste podrške plasirano je 5,5 mil EUR

U narednom periodu se očekuje dodatan fokus na kreiranju i unaprijeđivanju biznis zona tako da je za takve projekte je opravdano kreditno zaduživanje opština i lokalnih preduzeća u vlasništvu opštine. Takođe, ako je

potrebno da se obezbijedi kompletna infrastruktura za biznis zonu ili da se izgradi objekat za potrebe biznis inkubatora, tehnoloških parkova i/ili institucije koje su u funkciji biznisa, jasno je da takve investicije moraju biti tretirane sa posebnom pažnjom od strane IRF CG.

Osim ovog vida podrške još veći značaj u savremenom okruženju ima podrška u projekte koji tretiraju pitanje zaštite životne sredine, kao i korišćenje obnovljivih izvora energije.

Energetski sektor Crne Gore i njen razvoj potrebno je sagledati u kontekstu ukupne ekonomske politike Crne Gore. Neophodno je posvetiti posebnu pažnju pitanjima istraživanja i korišćenja energetske resursa, pretvaranja energije, prenosa i snabijevanja potrošača energijom.

Sektor energetike karakteriše veliki prirodni potencijal (ugalj, hidropotencijal, potencijal biomase, vjetro i solarni potencijal), koji je nedovoljno iskorišćen, niska energetska efikasnost, kao i velika zavisnost od uvoza električne energije i fosilnih goriva. Većina prirodnih resursa se nalazi u sjevernoj, nedovoljno razvijenoj regiji Crne Gore.

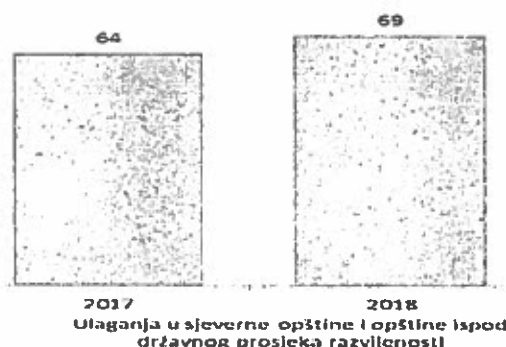
Njihovom valorizacijom, obezbjeđuje se ne samo energetska sigurnost i nezavisnost, već se doprinosi uravnoteženijem ekonomskom razvoju države. Sa druge strane, da bi se ostvario održivi razvoj države Crne Gore, potrebno je optimizovati korišćenje prirodnih resursa kao i korišćenje energije kroz intenzivnu implementaciju mjera energetske efikasnosti. Valorizacijom raspoloživog potencijala, Crna Gora može zadovoljiti sopstvene energetske potrebe, i uzimajući u obzir njen geografski položaj pozicionirati se kao energetska čvorište i izvoznik energije. Dakle, održivi pristup u korišćenju prirodnih resursa za proizvodnju energije mogao bi pomoći ne samo u ostvarenju strateških ciljeva Crne Gore da postane energetska nezavisna i ekološka država već i na unapređenju svog ekonomskog razvoja.

Razvoj energetike je tijesno povezan i sa politikom zaštite životne sredine, o kojoj posebno treba voditi računa. Politika životne sredine je preduslov za očuvanje zdrave životne sredine i zdravlja ljudi, održivog turizma, poljoprivrede, šumarstva, ruralnog razvoja i energetike u ekološkoj državi Crnoj Gori. Shodno tome, ulaganja u ovu oblast će biti pod posebnom pažnjom u narednom periodu.

5. *Ravnomjeran regionalni razvoj*

Sve gore navedeno ima poseban značaj kada se stavi u perspektivu neophodnosti podrške ravnomjernom regionalnom razvoju u cilju kreiranja adekvatnog poslovnog ambijenta, povećavanja ulaganja i kreiranja novih mogućnosti koje će podržati preduzetničke inicijative i umanjiti migracije stanovništva iz opštinama na sjeveru Crne Gore.

Tokom 2017 i 2018 godine IRF CG je 35% (133 mil EUR) plasmana opredijelio za projekte u opštinama sjeverne regije i opštinama sa prosjekom razvijenosti ispod državnog prosjeka

U narednoj godini IRF CG će nastaviti sa promovisanjem i stimulacijom ravnomjernog regionalnog razvoja u cilju kreiranja optimalnog poslovnog ambijenta i dodatnih stimulacija ulaganja u opštine na sjeveru Crne Gore kao i u opštinama sa prosjekom razvijenosti ispod državnog prosjeka.

6. Podrška otvaranju novih kao i očuvanje postojećih radnih mjesta

Programi podrške IRF CG se kontinuirano inoviraju u skladu sa konkretnim potrebama novih i postojećih privrednih subjekata. S tim u vezi neophodno je obezbijediti adekvatan portfolio namjenskih aktivnosti koje će omogućiti otvaranje novih i očuvanje postojećih radnih mjesta, kako bi se stvorili preduslove za ostvarivanje održivog i inkluzivnog ekonomskog rasta baziranog na proširivanju preduzetničke baze, motivisanju radno sposobnog stanovništva da samostalno privređuju i stvaraju novu vrijednost. Osim toga zadatak IRF CG je da pruži podršku postojećim privrednim subjektima da realizuju nove poslovne ideje u cilju ostvarivanja boljeg poslovnog rezultata i otvaranja novih radnih mjesta, što ima multiplikativan pozitivan efekat na razvoj društva u cjelini.

Tokom 2017 i 2018.godine IRF CG je svojom kreditnom aktivnošću podržao otvaranje i očuvanje preko 8.600 radnih mjesta.

V. INSTRUMENTI FINANSIJSKE PODRŠKE

IRF CG će u skladu sa potrebama potencijalnih ali i postojećih preduzetnika i MMSP, biti usmjeren na inoviranje postojećih kao i kreiranje novih finansijskih instrumenata. Podrška kreiranju novih i očuvanju radnih mjesta zahtijeva kontinuiranu analizu potreba tržišta kao i trendova sa namjerom da se ostvare postavljeni ciljevi i zadaci.

Dosadašnji portfolio instrumenata će biti aktuelan i to kroz:

- Kratkoročne kredite;
- Srednjoročne kredite;
- Dugoročne kredite.

Kratkoročnim kreditima se finansiraju tekuća aktivnost i likvidnost preduzeća, kao i otkup potraživanja (tzv. faktoring finansiranje). Njihova je ročnost do godinu dana, i pretežno se koriste za pripremu turističke ili poljoprivredne sezone, kao i za sve one potrebe kojima se reguliše likvidnost preduzeća.

Srednjoročni krediti su namijenjeni projektima koji se mogu realizovati u period od jedne do pet godina u skladu sa kreditnim porfolia IRF CG.

Dugoročni krediti su krediti čija je ročnost preko pet godina, i kojima se često finansiraju veće investicije i razvojni projekti. Ovi krediti mogu biti namijenjeni za ulaganja u investicione projekte i projekte od strateškog značaja za privredu.

Usvajanjem Zakona o IRF CG omogućeno je uspostavljanje garatnih šema i mikrokreditiranja kao instrumenata podrške socijalnom preduzetništvu, mikro i malim preduzeća širom regiona Crne Gore i širenje pokrivenosti i tržišta IRF CG, a naročito poboljšanje pristupa finansiranju privredi potencijalnim klijentima koji zbog nedostajućeg kolatera nisu mogli realizovati svoju poslovnu ideju.

Sredstva za početak rada Garantnog fonda u iznosu od 1 mil EUR će biti obezbijeđena iz Budžeta Crne Gore. Kroz primjenu garantne šeme i mikrokreditiranja, omogućiće se lakša dostupnost finansijskim sredstvima većem broju potencijalnih preduzetnika. Ovi instrumenti namijenjeni su mladima, ženama, nezaposlenim visokoškolcima, individualnim poljoprivrednim proizvođačima, tehnološkim viškovima kao i svim onim preduzetnicima koji imaju održivu i profitabilnu ideju ali koji ne mogu da obezbijede dovoljan kolateral za potrebna sredstva ili su im potrebni mikrokrediti da bi realizovali svoju ideju.

GF će obezbjeđivati garancije za kratkoročne kredite (do 12 mjeseci), kao i za dugoročne (do 6 godina). MSP mogu iskoristiti kredite za finansiranje obrtnog kapitala i/ili investicije u osnovna sredstva. Bili bi prihvatljivi samo krediti za proizvodne svrhe, usluge, poljoprivredu, turizam i sl.

U cilju obezbjeđenja izvora finansiranja za dodatnu podršku socijalnom preduzetništvu IRF CG je u martu 2018 potpisao ugovor sa Razvojnou bankom Savjeta Evrope (u daljem tekstu: CEB) od 30 mil EUR. Namjena je da se ovim sredstvima podržavaju krediti do 50,000 EUR i to za finansiranje onih klijenata koji se nalaze u ekonomski nepovoljnijim regionima u Cmoj Gori kao i za finansiranje ekonomski ugroženih grupa građana poput radnika proglašanih tehnoloških viškova iz procesa tranzicije, svršenim visokoškolcima, ženama u biznisu, početnicima u biznisu kao i malim poljoprivrednim proizvođačima.

Novi model podrške će biti aktuelni u skladu sa postojećom finansijskom perspektivom Evropske Unije kroz COSME program EIF-a. Ovo je program namijenjen za poboljšanje konkurentnosti mikro, malih i srednjih preduzeća. Pristup COSME Garantnom Fondu predstavlja veliki iskorak za IRF CG u vidu pružanja dodatne podrške za proširenje baze klijenta i veću dostupnost povoljnim izvorima finansiranja crnogorskih privrednika naročito segment koji inače ima otežan pristup postojećim izvorima sredstava zbog nedostatka adekvatnog kolaterala. EIF je odobrio pristup fondu u iznosu od 70 mil EUR u periodu od 3 godine.

Mikrokreditiranje kao koncept se kreira sa ciljem obezbjeđivanja veće dostupnost finansijskim sredstvima potencijalnim preduzetnicima i MMSP, kao podsticaj otvaranju novih radnih mjesta.

Tipični klijenti mikrokreditnih organizacija su preduzetnici koji sami sebe zapošljavaju, a djelatnost realizuju iz svog domaćinstva. Njihovi mali biznisi uglavnom su orjentisani na maloprodajne radnje, uličnu trgovinu, zanatsku proizvodnju, poljoprivredu, stočarstvo ili pružanje raznovrsnih usluga.

IRF CG će u skladu sa zahtjevima i potrebama tržišta kreirati i dodatne kreditne linije koje će doprinositi ostvarenju postavljenih ciljeva.

Kamatna stopa je i instrument promovisanja prioritetnih djelatnosti i nivoa investicione aktivnosti. U skladu sa tim stimulacije tj. umanjenja kamatnih stopa će se odobravati u skladu sa prioritetima.

IRF CG će i u narednom periodu obezbijediti posebne uslove za one subjekte koji projekte realizuju u opštinama sjevernog regiona i u opštinama koje su ispod prosjeka razvijenosti na nivou Crne Gore. Pored posebno definisanih uslova za opštine koje su ispod prosjeka razvijenosti i opštine Sjevernog regiona, IRF CG će definisati i stimulacije za ove opštine, ali i za one subjekte koji realizacijom projekta zaposle 5 ili više novih lica bez obzira na regionalnu pripadnost projekta, kao i za one koji kao sredstvo obezbjeđenja ponude bankarsku garanciju.

Stimulacija će se ogledati u smanjenju kamatne stope u odnosu na utvrđene kamatne stope.

IRF CG će nastaviti sa primjenom stimulativnih uslova za preduzeća koja redovno izmiruju svoje poreske obaveze. Spisak poreskih obveznika koji uredno izmiruju poreske obaveze objavljuje Poreska uprava Crne Gore u saradnji sa Ministarstvom finansija, pa će takozvana "Bijela lista" biti mjerodavna prilikom formiranja stimulacija za ovu grupu preduzeća.

U skladu sa ugovorom sa Evropskom investicionom bankom, kamata na kredite koji se plasiraju iz sredstava ove finansijske institucije manja je za 0,5%.

Kreditna podrška sektoru MMSP, preduzetnicima i velikim preduzećima posredstvom i uz učešće poslovnih banaka realizuje se na osnovu potpisanog Protokola o poslovnoj saradnji sa svim bankama u Crnoj Gori koje su iskazale svoj interes i spremnost da učestvuju u ovim aktivnostima.

Osnovna razlika između pomenuta dva aranžmana je u tome što za klijente koji svoje kreditne aranžmane realizuju posredstvom i uz garanciju poslovnih banaka, banka snosi kompletan kreditni rizik, sama definiše instrumente obezbjeđenja sa krajnjim korisnicima, ali se pridržava uslova kreditiranja definisanih kreditnom politikom IRF CG.

Kreditni uslovi po kojima će se realizovati instrumenti IRF-a za 2019. godinu, ka krajnjem korisniku, su sljedeći:

- Maksimalan iznos kredita do 5 mil €;
- Rok otplate kredita do 12 godina (uključujući mogućnost korišćenja grejs perioda);
- Grejs period do 4 godine;
- Kamatna stopa do 5% na godišnjem nivou uz proporcionalan sistem obračuna kamata;
- Naknada do 1% od iznosa odobrenog kredita.

Kreditni uslovi za infarstrukturne projekte, projekte zaštite životne sredine i obnovljivih izvora energije, su sljedeći:

- Maksimalan iznos kredita do 5 mil €;
- Rok otplate kredita do 15 godina (uključujući mogućnost korišćenja grejs perioda);
- Grejs period do 5 godina;
- Kamatna stopa do 5% na godišnjem nivou uz proporcionalan sistem obračuna kamata;
- Naknada do 1% od iznosa odobrenog kredita.

Kratkoročni krediti- faktoring finansiranje:

- Maksimalan iznos do 6 mil EUR;
- Rok povraćaja do 12 mjeseci;
- Kamatna stopa do 4 %.
- naknada do 0,35% od otkupljenog potraživanja/obaveze
- stimulacija za izvoznike 0,5% umanjenje kamate od predviđenog iznosa

Uslovi po kojima će se realizovati instrumenti u 2019. godini će biti preciznije definisani u okviru pojedinačnih kreditnih linija IRF CG za 2019. godinu.

Poštujući principe dosadašnjeg poslovanja, zavidnu poziciju i imidž koji je IRF CG izgradio na tržištu, sljedeće djelatnosti neće biti predmet podrške ni u 2019. godini:

- Proizvodnja i prodaja vojne opreme ili usluga;
- Građevinarstvo u cilju prodaje stambenih jedinica;
- Učešće u projektima kojima se krše međunarodno priznata prava radnika, uključujući bezbjednost na radu, pravila i procedure u Crnoj Gori;
- Bilo koja aktivnost koja se smatra nezakonitom ili štetnom po okolinu i opasnom za ljudsko zdravlje (npr. igre na sreću) ;
- Bankarstvo i osiguranje;
- Trgovina valutama i hartijama od vrijednosti;
- Nemoralne i nelegalne aktivnosti.

Pored usklađenosti sa definisanim uslovima i ispunjavanja svih potrebnih preduslova za finansijsku podršku, ukoliko se bude vršio izbor između dva projekta (zbog nemogućnosti finansiranja oba), prednost će imati onaj koji po narednim kriterijumima ima više bodova:

Kriterijumi

Zaposlenost (1 bod po novozaposlenom) – maksimalno 10

Regionalna komponenta	Broj bodova
Jug	1
Centralni dio	3
Sjever	5
Vrsta djelatnosti	Broj bodova
Proizvodnja	10
Poljoprivreda	9
Proizvodnja hrane	8
Turizam i ugostiteljstvo	5
Usluge	4
Trgovina	1
Žene i mladi u biznisu	Broj bodova
Žena/mlađa populacija vlasnik i pokretač biznisa	10
Većina (51%) zaposlenih žena/mlađa populacija	6
Žena/mlađa populacija upravlja biznisom	3
Posebne kategorije	Broj bodova
RAE populacija	10
Invalidi	10
Preduzeća članovi Inkubatora	10

VI. UPRAVLJANJE RIZICIMA

Rastući portfolia plasmana IRF CG tokom poslednjih godina povećava značaj regularnim procjenama rizika i adekvatnog monitoringa portfolia.

S obzirom na zakonom definisanu djelatnost, IRF CG se u svom poslovanju susrijeće sa različitim vrstama rizika koji mogu imati negativan uticaj na finansijski rezultat i kapital. S tim u vezi uvođenje adekvatnog sistema upravljanja rizicima predstavlja ključ dugoročnog uspjeha i održivosti institucije a sve u cilju minimiziranja rizika u poslovanju i naravno uz ispunjenje definisane misije.

Prepoznajući ove intencije, IRF CG je u svoje poslovanje uveo kulturu upravljanja rizicima, kao način za efikasan rast i razvoj svih aspekata poslovanja u budućnosti.

IRF CG u svom poslovanju koristi koncept upravljanja rizicima svojstven bankarskoj praksi i zakonskim rješenjima kojim je regulisan ovaj segment u Crnoj Gori.

Iako je u svom poslovanju izložen većem broju rizika, IRF CG je prepoznao potrebu aktivnog upravljanja sledećim vrstama rizika: kreditni rizik, rizik likvidnosti, rizik kamatne stope i operativni rizik. Upravljanje ovim rizicima je od presudnog značaja jer se neadekvatnom procenom i kontrolom rizika i po samo jednom pojedinačnom plasmanu ili transakciji može ugroziti finansijski sistem IRF CG AD.

Upravljanje kreditnim rizikom predstavlja ključnu komponentu sveobuhvatnog sistema upravljanja rizicima i od presudnog je značaja za dugoročan uspjeh. S obzirom da je kreditni rizik osnovni rizik sa kojim se IRF CG u svom poslovanju suočava, i u 2019. godini će nastaviti da mu se posvećuje posebna pažnja. Ovo se ostvaruje na način što se kreditnim rizikom upravlja na individualnom nivou i na portfolio nivou.

Na *individualnom nivou*, sveobuhvatna i temeljna procjena rizičnog profila svakog dužnika podrazumijeva prikupljanje dovoljno relevantnih informacija o zajmotražiocu i razmatranje glavnih faktora i to: namjena plasmana i izvori otplate, sposobnost servisiranja kredita u predviđenom roku otplate, dinamika i izvori otplate kredita, finansijsko stanje korisnika kredita u poslednje tri godine uključujući i dostupne podatke za tekuću godinu, osjetljivost na promjene ekonomskih i tržišnih uslova, kreditna istorija zajmotražioca, trenutna kreditna sposobnost kao i procjena kreditne sposobnosti u budućnosti na osnovu projekcije budućih gotovinskih tokova u različitim scenarijima, stanje u sektoru privrede u okviru koje zajmotražilac posluje, njegov položaj u sektoru i adekvatnost i kvalitet sredstava obezbjeđenja posebno sa aspekta utrživosti kolaterala.

Na *portfolio nivou* sistem za upravljanja kreditnim rizikom podrazumijeva praćenje strukture i kvaliteta cjelokupnog portfolija.

Koncentracija kreditnog rizika može se manifestovati na više načina i javlja se kad god postoji više kredita sa sličnim karakteristikama. Koncentracija kreditnog rizika podrazumijeva da portfolio sadrži veće izloženosti prema: jednom dužniku, grupi povezanih lica, određenom sektoru privrede, geografskom region, stranoj zemlji ili grupi zemalja čije su ekonomije povezane, vrsti proizvoda (vrsti plasmana), vrsti kolaterala. Visok nivo koncentracije izloženosti prema nekoj od gore navedenih kategorija, može imati negativne efekte na prihode i kapital Fonda u slučaju problema unutar tako definisanih skupova.

Rizik likvidnosti predstavlja vjerovatnoću da IRF CG neće moći obezbijediti dovoljno novčanih sredstava za izmirenje obaveza u trenutku njihove dospelosti ili vjerovatnoću da će za izmirivanje dospjelih obaveza morati pribavljati novčana sredstva uz značajne troškove. Adekvatnim planiranjem novčanih priliva i odliva i sveobuhvatnim upravljanjem rizicima obezbjeđuje se likvidnost finansijskog sistema IRF CG.

Rizik kamatne stope predstavlja negativan uticaj promjene kamatnih stopa na finansijski položaj IRF CG. U skladu sa strateškim opredjeljenjem IRF CG, održavaće se umjereni nivo izloženosti ovoj vrsti rizika.

Operativni rizik predstavlja rizik od gubitaka koji nastaju zbog neadekvatnih procedura i neuspjelih internih procesa, ljudskog faktora, sistemskih ili eksternih događaja. Kako je IRF CG u predhodnom period usvojio Pravilnik koji definiše upravljanje operativnim rizikom i njegovo svođenje na najmanju moguću mjeru, to će se njegova stroga primjena nastaviti i u 2019. godini.

Zakonom o IRF CG predviđeno je da kontrolu IRF CG vrši Centralna Banka Crne Gore kao i da ista posebnim propisima reguliše minimalne standarde za upravljanje rizicima, kao i računanje koeficijenta adekvatnosti kapitala IRF CG. Planira se da se do kraja 2018. godine donesu pomenuti posebni propisi CBCG te da će IRF CG primjenu istih započeti u 2019 godini. Primjena obuhvata i implementaciju Međunarodnog standarda finansijskog izvještavanja 9 (IFRS 9). Takodje nakon donošenja propisa kojim će se regulisati poslovanje IRF CG isti će uskladiti postojeće i donijeti nove interne akte u cilju pune implementacije nove regulative.

VII. MONITORING I NAMJENSKA KONTROLA FINANSIJSKIH PLASMANA

Odobrena kreditna sredstva IRF CG se moraju utrošiti namjenski. Namjena sredstava u pogledu strukture (osnovna/obrotna) definisana je uslovima finansijske podrške IRF CG. Korisnici finansijskih sredstava IRF CG obavezni su, da u skladu sa Ugovorom, omoguće predstavnicima IRF CG nesmetanu kontrolu i obezbijede zahtijevanu dokumentaciju za vršenje kontrole.

Sadržaj i postupak kontrole namjenske upotrebe finansijskih sredstava IRF CG zavisi od toga da li se finansijska sredstva odobravaju direktno ili posredstvom i uz garancije poslovnih banaka, kao i od samog načina realizacije sredstava kredita.

Kontrola namjenskog korišćenja sredstava se vrši nakon realizacije odobrenih sredstava u rokovima koji su predviđeni internim aktima IRF CG.

Kao i u prethodnom periodu, nastaviće se sa kontrolom namjenskog korišćenja finansijskih plasmana u skladu sa procedurama i internim aktima IRF CG.

Osim toga, imajući u vidu rastući intezitet kreditne aktivnosti, a time i rast kreditnog portfolija IRF CG, pri čemu je prisutno pomjeranje strukture portfolija u korist direktnih kreditnih plasmana u odnosu na plasmane relizovane posredstvom poslovnih banaka, sve aktivnosti praćenja, mjerenja i kontrole kreditnog rizika se moraju intenzivirati kako bi omogućile konstantnu finansijsku stabilnost IRF CG.

U skladu sa tim, IRF CG će raditi na uspostavljanju sistema ranog otkrivanja povećanja kreditnog rizika, koji omogućava pravovremenu identifikaciju dužnika kod kojih je prisutan povećani rizik, a koji uključuje i utvrđivanje odgovarajućih kvalitativnih i kvantitativnih pokazatelja za rano otkrivanje povećanja kreditnog rizika.

U 2018 godini IRF CG je radio na razvoju i unaprijeđenju instrumenata za rano otkrivanje povećanja kreditnog rizika (matrica "Rani znaci upozorenja") koji će u narednom periodu služiti kao osnova za izradu periodičnih Monitoring izvještaja, koji će biti rađeni u skladu sa internim aktima IRF CG.

Radiće se periodični u zavisnosti od definisanih kriterijuma koji mogu biti: kašnjenje u otplati, klasifikacija plasmana, nivo izloženosti, matrica "Rani znaci upozorenja" i ostale Informacije o klijentima koje mogu uticati na redovnu otplatu kredita.

U skladu sa navedenim, IRF CG će nadograditi procedure kojima se propisuje prikupljanje i praćenje svih relevantnih informacija koje bi mogle upućivati na povećanje rizičnosti plasmana i kolaterala, a sve u cilju blagovremene, adekvatne i kontinuirane procjene rizičnosti plasmana.

VIII. MEĐUNARODNA I DOMAĆA SARADNJA

Uspostavljanje i razvijanje međunarodne saradnje je jedan od prioriteta IRF CG, a sve u cilju pružanja podrške rastu i razvoju ekonomije Crne Gore. Uloga IRF CG jeste podrška razvoju crnogorske privrede, u saradnji sa domaćim i međunarodnim finansijskim institucijama i uz podršku Vlade Crne Gore, kroz obezbjeđenje finansijske i druge podrške biznisu, usmjerene ka održivim, orijentisanim biznisima u svim sektorima. IRF CG posluje pod tržišnim principima tj. sredstva obezbjeđuje na međunarodnom finansijskom tržištu, pa je ova aktivnost od posebnog značaja i predstavlja uslov za pružanje povoljnih i dostupnih sredstava crnogorskim privrednicima.

Saradnja sa institucijama koje obavljaju iste ili slične poslove podrazumijeva razmjenu informacija i znanja, nabavku sredstava, uporedna iskustva, smanjenje rizika ali i druge vidove saradnje. IRF CG će iz ovih razloga nastojati da i u narednoj godini intenzivira kontakte i dobre odnose sa raznim međunarodnim institucijama, komercijalnim bankama, ministarstvima i ostalim institucijama javnog sektora u Crnoj Gori i institucijama koje obavljaju istu ili sličnu djelatnost kao i IRF CG u regionu ali i šire.

1. EIB grupa

a. Evropska investiciona banka (EIB)

Evropska Investiciona banka (EIB) je finansijska institucija Evropske unije. Kroz investicione projekte i programe, podstiče uravnotežen razvoj i ekonomsku i socijalnu koheziju u državama članicama EU, kao i van Evropske unije. EIB je najveća multilateralna kreditna institucija na svijetu.

Međunarodna saradnja sa ovom institucijom je rezultirala potpisivanjem prvog Ugovora o finansiranju između IRF CG i Evropske investicione banke 2012. godine činom donošenja odluke o odobrenju kreditnih sredstava u iznosu od 50 miliona eura IRF CG.

Sve do danas saradnja naših dvaju institucija se razvijala kako se povećavao ukupni portfolio IRF CG. EIB je vremenom postao glavni strateški međunarodni partner IRF CG. Ukupno zaključeni kreditni aranžmani sa EIB-om su do sada vrijedni 220 mil €. Ova sredstva je IRF CG plasirao crnogorskim preduzetnicima, mikro, malim i srednjim preduzećima, ali i institucijama javnog sektora i velikim preduzećima što dovoljno govori o značaju EIB-a kao najvažnijeg internacionalnog partnera IRF CG. Povoljnost ovih sredstava je uticala na smanjenje kamatne stope IRF CG ali i na druge finansijere privrede da obezbjede dostupnija sredstva crnogorskim privrednicima. IRF CG je vraćao svoje kreditne obaveze pod definisanim uslovima i rokovima.

Uslijed ekspanzije privredne ali i kreditne aktivnosti IRF CG, u julu 2018.godine došlo je do potpisivanja novog kreditnog aranžmana sa EIB-om na iznos od 150 miliona eura. Ovaj kreditni aranžman je već počeo da se efektira povlačenjem prve tranše na iznos od 18,2 miliona eura kojom su kreditirana 42 razvojna projekta u Crnoj Gori.

U cilju podrške zapošljavanja mladih ljudi u Crnoj Gori, IRF CG je dio „EYET“ inicijative EIB-a. Ovom inicijativom se dodatno stimulišu privrednici da, ukoliko zaposle izvjesni broj mladih osoba u zavisnosti od veličine preduzeća, dobiju dodatno umanjenje kamatne stope za 20 procentnih poena.

b. Evropski investicioni fond

Evropski investicioni fond je specijalizovan u domenu pružanja finansijskih usluga mikro, malim i srednjim preduzećima širom Evrope. Član je EIB grupe. Vlasnici ovog fonda su Evropska Investiciona Banka, Evropska Unija kao i širok spektar javnih i privatnih banaka i finansijskih institucija. U skladu sa postojećom finansijskom perspektivom Evropske Unije na snazi je i COSME program EIF-a. Ovo je program namijenjen za poboljšanje konkurentnosti mikro, malih i srednjih preduzeća.

IRF CG je predao aplikaciju za učešće u Garantnom Fondu u prvom dijelu 2018. godine koja je prihvaćena te se u prvom kvartalu 2019.godine očekuje uspostavljanje saradnje u obimu koji će definisati EIF. EIF je odobrio pristup fondu u iznosu od 70 mil EUR u periodu od 3 godine.

IRF CG ima za cilj da, uspostavljanjem modela garantnih šema fonda i pružanjem novih finansijskih usluga u sadejstvu sa pristupom COSME garantom fondu, omogući lakši pristup povoljnim finansijama za što veći broj privrednika u Crnoj Gori sa posebnim akcentom na preduzetnike sa perspektivnim poslovnim idejama koji imaju poteškoća u obezbjeđenju dovoljnog kolaterala.

2. Svjetska banka (SB)

Svjetska banka (SB) predstavlja skup pet međunarodnih organizacija u čijoj odgovornosti je pružanje finansijske pomoći zemljama u cilju ekonomskog razvoja i smanjenja siromaštva, te ohrabrenja međunarodnih investicija. Nakon učlanjenja u MMF, Crna Gora je postala i punopravna članica Svjetske banke sa članskom ulogom i pravima i obavezama koje proističu iz članstva u grupaciji koju čine: Međunarodna banka za obnovu i razvoj (International Bank for Reconstruction and Development IBRD), Međunarodna finansijska korporacija (International Financial Corporation, IFC), Međunarodno udruženje za razvoj (International Development Association, IDA), Multilateralna agencija za garantovanje investicija (Multilateral Investment Guarantee Agency, MIGA) i Međunarodni centar za rješavanje sporova (International Centre for Settlement of Investment Disputes, ICSID).

Do sada, saradnja sa Svjetskom bankom se ogledala kroz implemetaciju projekta "MIDAS" koji je IRF CG uspješno realizovao u saradnji sa Ministarstvom poljoprivrede i ruralnog razvoja Crne Gore od 2011. do 2016. godine.

MIGA - Multilateralna agencija za garantovanje investicija, agencija je Svjetske banke koja je osnovana radi globalne promocije stranih direktnih investicija na tržištima, u nastajanju eliminacije ili ublažavanja posljedica realizacije nekomercijalnih rizika u međunarodnim ekonomskim odnosima. MIGA pruža i tehničku pomoć stranim investitorima u cilju sigurnijeg ulaganja, naročito u manje razvijene zemlje.

IRF CG bi korišćenjem NHSOE instrumenta (Non-Honoring of Financial Obligation of state-owned enterprise) sa MIGA-om bio u prilici da obezbijedi značajna sredstva za ulaganje u crnogorsku privredu sa akcentom na nerazvijenije djelove zemlje, da osigura ravnomjerniji regionalni razvoj i ublaži ranjivost tog područja koja se, između ostalog, ogleda i u negativnim demografskim trendovima (migracija mlađe populacije i dominacija staračkih domaćinstava), smanji nezaposlenost i siromaštvo i sl.

U toku je osnivanje Fonda za energetska efikasnost sa ciljem poboljšanja energetske efikasnosti javnih građevina u Crnoj Gori i smanjenja zagađenja životne sredine. IRF CG je u komunikaciji sa Svjetskom Bankom u vezi sa upravljanjem ovim Fondom a čiji su stejkholderi SB i Vlada Crne Gore te će se kroz ovaj instrument nastaviti uspješna saradnja sa ovom međunarodnom finansijskom institucijom.

3. Razvojna banka Savjeta Evrope (CEB)

Razvojna banka savjeta Evrope je multilateralna razvojna banka sa socijalnim opredjeljenjem. Osnovana je sa ciljem da bi rješavala probleme izbjeglih lica, da bi kasnije proširila spektar djelovanja na oblasti koje direktno doprinose jačanju socijalne kohezije (uravnoteženog socijalnog razvoja) u Evropi. CEB čini 40 zemalja članica, uključujući 18 iz Centralne i Istočne Evrope. CEB funkcioniše u okviru Savjeta Evrope i podržava njegove prioritete. Međutim, ona je zaseban pravni subjekt i finansijski je nezavisna.

CEB predstavlja glavni instrument politike solidarnosti u Evropi, kako bi pomogla državama članicama ostvarenje održivog i uravnoteženog razvoja. U skladu s tim učestvuje u finansiranju socijalnih projekata, odgovara na hitne situacije i na taj način, doprinosi poboljšanju uslova života većine ugroženih dijelova stanovništva.

CEB doprinosi implementaciji socijalno orijentisanih investicionih projekata kroz tri sektorske linije, redom:

- Jačanje socijalne integracije,
- Zaštita životne sredine,
- Podrška javnoj infrastrukturi sa socijalnim opredjeljenjem.

IRF CG je prepoznao mogućnost saradnje sa ovom razvojnom Institucijom te je nakon stupljenog kontakta sa istom aplicirao za finansijski okvir kojim bi se podržalo preduzetništvo i razvoj MSP kao okosnice crnogorske privrede. Aplikacija je predana u prvom dijelu 2017. Aplikacija je odobrena na administrativnom Odboru Banke te je Ugovor potpisan u martu 2018. godine. IRF CG je odobreno 30 mil EUR tako da je u oktobru 2018. započela realizacija ovog kreditnog aranžmana povlačenjem prve tranše u iznosu od 4,6 miliona eura kojom su finansirani 170 projekata.

Namjera je da se sredstvima CEB-a podržavaju krediti do 100,000.00 EUR uz maksimalan udio CEB-a do 50,000.00 EUR i to za finansiranje onih klijenata koji se nalaze u ekonomski nepovoljnijim regionima u Crnoj Gori kao i za finansiranje ekonomski ugroženih grupa građana poput radnika proglašanih tehnoloških viškova iz procesa tranzicije, svršenim visokoškolicima, ženama u biznisu, početnicima u biznisu kao i malim poljoprivrednim proizvođačima.

Ono što je komparativna prednost CEB-a u odnosu na ostale međunarodne finansijske institucije je socijalni mandat, tj. mogućnost finansiranja preduzetnika, mikro i malih preduzeća koji imaju ograničen pristup finansijama ili finansijske institucije nude manje povoljne uslove finansiranja za ovu grupu privrednika, dok je nekima i potpuno onemogućen pristup finansijama. Ovu ciljnu grupu čine mali porodični biznisi, zanati ali i mala poljoprivredna gazdinstva koja nijesu zvanično registrovana u CRPS-u. Ovih subjekata je u Crnoj Gori skoro 48 hiljada prema poslednjim dostupnim podacima tako da će se time osigurati snažan socijalni uticaj. Treba imati u vidu podatak da sektor MMSP u Crnoj Gori čini 99,8% ukupnog broja privrednih društava.

4. WB EDIF (Western Balkan Enterprise Development and Innovation Facility)

WB EDIF (Western Balkan Enterprise Development and Innovation Facility) je zajednička inicijativa Evropske unije, međunarodnih finansijskih institucija (EIF, EIB, EBRD, KfW), bilateralnih donatora i Vlada zemalja Zapadnog Balkana (Srbija, Hrvatska, Crna Gora, Albanija, Bosna i Hercegovina, Kosovo, Makedonija). Program je zvanično pokrenut 5. decembra 2012. godine u cilju poboljšanja pristupa finansijskim sredstvima za mala i srednja preduzeća i ekonomskom razvoju Zapadnog Balkana.

U okviru WB EDIF programa Crna Gora ima posebne obaveze u okviru ENIF Fonda u dijelu odlučivanja o instituciji koja će imati ulogu jednog od „investitora“, kao i finansijska participacija.

ENIF - Fond za inovativna preduzeća je u fazi osnivanja jer je u toku potpisivanje Sporazuma o partnerstvu- Sporazum o komanditnom društvu. Fondom upravlja privatni fond RSG Capital Slovenija, menadžer fonda, izabran od strane Evropskog Investicionog Fonda.

Cilj Fonda je da obezbijedi finansiranje u vlasnički kapital za inovativna MSP od početne do razvojne faze (ulaganje u equity – akcije, kapital od emisije preferencijalnih akcija i kapital od emisije hibridnih– zamjenjivih obveznica t.j. obveznice zamjenjive u dionice, konvertibilni krediti, mezanin finansiranje). Ulaganje je u vrijednosti od 170,000 do 1 mil €.

5. UNDP (United Nations Development Programme)

Jedna od najvažnijih zadataka kancelarije UNDP je pružanje podrške Crnoj Gori u sprovođenju ključnih reformi na putu pridruživanja Evropskoj uniji. U partnerstvu sa Vladom Crne Gore, organizacijama, opštinama i drugim subjektima, UNDP se fokusira na rezultate u tri najznačajnije oblasti – demokratskom upravljanju, socijalnoj inkluziji i održivom razvoju.

UNDP je u IRF CG prepoznao pouzdanog partnera u kreiranju instrumenata sprovođenja programa za rodnu ravnopravnost IPA 2010. Kompletan program koji ima za cilj da poboljša položaj žena u domenu njihovog ličnog integriteta, ekonomskog napretka i političke zastupljenosti, finansiran je od strane Evropske unije, a realizovan u saradnji sa Ministarstvom za ljudska i manjinska prava.

Konkretna uloga IRF CG se ogleda u pružanju finansijske podrške pomenutoj ciljnoj grupi kroz kreiranje finansijskog instrumenta.

U 2015. godini je raspisana posebna kreditna linija za ovu ciljnu grupu, to će se implementacija iste nastaviti i u 2019. godini, četvrtu godinu za redom. Nastanak ove kreditne linije je uticao na Fond da od 2017. godine ponudi i beskamatnu kreditnu liniju za žene u biznisu sa ciljem uticaja na rast ženskog preduzetništva i generalno zapošljavanja žena u Crnoj Gori.

IRF CG je trenutno u fazi definisanja projektnih zadataka u partnerstvu sa UNDP-om u okviru projekta „Razvoj zelenih biznisa u Crnoj Gori“ koji za cilj ima promociju ulaganja privatnog sektora u niskokarbonske i zelene biznise u Crnoj Gori. Sufinansirer projekta je Globalni Fond za životnu sredinu (Global Environment Fund – GEF).

6. Kineska banka za razvoj

Odlukom Vlade Crne Gore, IRF CG je pristupio među-bankarskoj asocijaciji Kine i Centralno-istočnih Evropskih zemalja (CEEC – China-Central Eastern Countries) u Septembru 2016 u liniji sa 16 razvojnih institucija iz zemalja članica i partnerskoj instituciji – Kineskom Bankom za razvoj. Cilj ove asocijacije je produbljivanje saradnje između finansijskih institucija zemalja članica i Kine u cilju razvoja ekonomija, društva, trgovine i investicija između zemalja konstituenata.

Nakon intenzivnih pregovora, dogovoreno je da se realizuje prvi kredit na iznos od 19 mil EUR. Ugovor je potpisan u Julu 2018. godine i realizacija je u toku. Ova sredstva su, shodno svojoj ročnosti, namijenjena za finansiranje kratkoročnih plasmana IRF-a.

U toku su pregovori i oko nove kreditne linije između CDB-a i IRF CG. Ova kreditna linija bila bi korištena za investicije u strateškim sektorima crnogorske Ekonomije kao što su turizam, poljoprivreda, prerada drveta, proizvodnja i usluge (zanati, konsultantske usluge, IT itd.) ali takođe i za infrastrukturne projekte, energetiku, projekte zaštite životne sredine i slično.

7. Abu Dabi fond za razvoj

IRF CG je u 2017. godini posredno uspostavio saradnju i sa Abu Dabi fondom za razvoj kroz ADMAS projekat čiji je razvojni cilj rast konkurentnosti i jačanje integracija unutar prehrambenog lanca u Crnoj Gori što bi u krajnjem dovelo do održivog korišćenja prirodnih resursa i poboljšanju životnog standarda u ruralnim područjima. Osnovni cilj ovog projekta je da se preduzećima i gazdinstvima u sektoru poljoprivrede i srodnim sektorima u Crnoj Gori uspostavi sistem povoljnijeg pristupa kreditnih sredstava koji bi na taj način unaprijedio njihovo učešće na tržištu i poslovne standarde.

Ovaj kreditni aranšman je inicijano potpisan u 2015. godini između Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja i Abu Dabi fonda za razvoj. Od kraja Jula 2017. za komisijonu realizaciju projekta je zadužen IRF CG. Tokom 2018. godine bila dostupna posebna kreditna linija u cilju adekvatne realizacije raspoloživih sredstava. Ukupni iznos sredstava ovog projekta iznosi 50 mil \$.

Realizacija po osnovu raspoloživih sredstava ovog Fonda završava 31.12.2018. godine.

8. Regionalne finasijske orgnizacije

IRF CG je uspostavio bilateralnu ali i multilateralnu saradnju sa većinom razvojnih institucija zemalja iz okruženja. Svrha uspostavljanja saradnje sa institucijama iz okruženja je razmjena uporednih iskustava u svojim operacijama i razvojnim procesima, benchmarking, promovisanje programa i projekata koji podstiču međusobnu saradnju, a naročito podržavaju razvoj aktivnosti i projekata od zajedničkog interesa. IRF CG će i u narednom period promovisati saradnju sa regionalnim finasijskim organizacijama zasnovanu na načelima jednakosti, uzajamne koristi, poštovanja i povjerenja u skladu sa utvrđenom međunarodnom bankarskom praksom i svim važećim zakonima i propisima. Ističemo dugogodišnju i plodonosnu saradnju sa Hrvatskom bankom za obnovu i razvoj (HBOR) i Slovenskom Izvoznom i razvojnom bankom (SID) ali i sa Makedonskom bankom za podršku i razvoj (MBPR) i Fondom za razvoj Republike Srbije. Očekuje se uspostavljanje saradnje i sa mađarskom EXIM bankom.

9. Banke na crnogorskom tržištu

Kreditna podrška sektoru MSP i preduzetnicima posredstvom i uz učešće poslovnih banaka realizuje se na osnovu potpisanog Protokola o poslovnoj saradnji sa svim bankama u Crnoj Gori koje su iskazale svoj interes i spremnost da učestvuju u ovim aktivnostima.

Preko instrumenta kreditne podrške IRF CG će pokušati da utiče na smanjenje kamata u bankarskom sektoru. Pored ostalih instrumenata sa nivoa države, IRF CG će sistemom partnerstva pokušati da utiče na banke da više sredstava ulože u razvojne projekte kao i u projekte iz prioriternih sektora razvoja poljoprivrede, turizam, drvoprerađiva i dr.

10. Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja Crne Gore

IRF CG imao uspješnu saradnju sa Ministarstvom poljoprivrede i ruralnog razvoja u okviru MIDAS projekta. Riječ je o Projektu institucionalnog razvoja i jačanja poljoprivrede ("Montenegro Institutional Development and Agriculture Strengthening" - MIDAS projekat) koji su realizovali Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja i Svjetska banka u cilju jačanja poljoprivrede i ruralnog razvoja kao i promovisanju unapređenja zaštite životne sredine u skladu sa standardima Evropske unije (EU). Ovaj projekat je naslijeđen IPARD i IPARD like inicijativom Ministarstva za finansiranje privrednika koji se bave poljoprivredom i proizvodnjom hrane za koje je IRF CG tokom prethodnih godina nudio posebne kreditne linije.

Ovaj projekat ima za cilj da obuhvati sve sektore primarne poljoprivredne proizvodnje: mliječarstvo, govedarstvo, ovčarstvo i kozarstvo, svinjogojstvo, živinarstvo, voće, povrće, pečurke i ratarske kulture (žitarice), aromatično i ljekovito bilje, vinogradarstvo, maslinarstvo, sektor pčelarstva i sektor akvakulture. Potencijalnim korisnicima projekta biće dostupna bespovratna pomoć za investicije koje imaju za cilj povećanje poljoprivredne proizvodnje, kvaliteta proizvoda kao i podizanje higijenskih standarda na gazdinstvima.

IPARD, IPARD like i ADMAS projekti predstavljaju veliku razvojnu šansu za crnogorsku poljoprivredu.

11. Ministarstvo održivog razvoja i turizma

IRF CG će kao i do sada učestvovati u realizaciji onih projekata koje Ministarstvo prepozna kao prioritetne, a koji su iz oblasti održivog razvoja (zaštite životne sredine, rješenje pitanja otpadnih voda na lokalnom nivou i sl.) i turizma. U septembru 2019. Godine Ministarstvo održivog razvoja i turizma je objavilo Javni poziv po osnovu programa mjera za podsticaj turizma u periodu 2018/2019. Mjere se odnose na: razvoj inovativnih turističkih proizvoda koji obogaćuju turističku ponudu, podršku marketing aktivnostima na emilivnim tržištima, organizovanje manifestacija i podršku za razvoj MICE turizma.

S tim u vezi IRF CG će kontinuirano pružati podršku MMSP koji vide svoj interes u kreiranju relevantne turističke ponuda a sve u cilju povećanja broja radnih mjesta i ukupnih prihoda u turizmu i sa turizmom povezanim djelatnostima. osim postojećih kreditnih linija.

12. Ministarstvo ekonomije

U namjeri da ostvari postavljene ciljeve, IRF CG će zajedno sa Ministarstvom ekonomije u 2019. godini nastaviti sa Instrumentom koji ima za cilj podsticanje razvoja preduzetništva kao i konkurentnosti mikro, malih i srednjih preduzeća kroz razvoj klsterske proizvodnje i modernizaciju industrije. Od 2017. godine IRF nudi klijentima i kreditnu liniju za modernizaciju industrije u saradnji sa Ministarstvom ekonomije.

Specifični ciljevi Programa su:

- unaprijeđenje tehnoloških procesa, proizvoda i usluga,
- povećanje obima i vrijednosti prometa,
- smanjenje troškova nabavke opreme,
- smanjenje troškova finansiranja proizvodne opreme kroz subvencionisanje dijela troškova nabavke opreme.

Pored navedenog, u saradnji sa ovim Ministarstvom, Investiciono razvojni fond CG je stejkholder u okviru Programa za razvoj preduzeća i inovacije Zapadnog Balkana (Western Balkan Enterprise Development and Innovation Facility-WB EDIF)-ENIF Fond za inovativna preduzeća.

Sa Ministarstvom ekonomije realizovani su posebni ciklusi edukacije za preduzetnike kroz program podrške razvoju preduzetništva. Cilj ovog programa je da se potencijalni preduzetnici pripreme za vođenje sopstvenog biznisa i ovu fazu edukacije je realizovalo Ministarstvo ekonomije. Na osnovu izvršene evaluacije i u skladu sa poslovnom politikom obezbijedena je kreditna podrška, za izabrane projekte, od strane IRF CG. Sa ovim programom će se nastaviti i tokom 2019. godine.

IRF CG i Ministarstvo će sarađivati u oblasti razvoja preduzetništva koje ima za cilj otvaranje novih radnih mjesta, bilo da je u pitanju osnivanje sopstvenog biznisa ili podsticaj ulaganju u dalji razvoj Informacionog društva, uvođenjem novih tehnologija, jačanju i poboljšanju konkurentnosti.

Buduća saradnja sa Ministarstvom ekonomije podrazumijeva i saradnju na drugim prioritetnim projektima (npr. iz oblasti energetike i energetske efikasnosti) po istom ili sličnom mehanizmu.

13. Ministarstvo za ljudska i manjinska prava

Saradnja sa ovim Ministarstvom se ogleda u kreiranju, a kasnije i realizaciji instrumenta koji će biti kreiran u cilju realizacije programa za rodnu ravnopravnost - podrška posebnoj ciljnoj grupi- ženama u biznisu.

U 2015. godini kreirana je kreditna linija koja je maksimalno prilagođena zahtjevima i potrebama ove ciljne grupe koja se realizovala i tokom 2017. godine. Takođe, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava ulaže dodatne napore kako bi ovoj ciljnoj grupi pružilo veću podršku u smislu informisanosti, edukacije i stalnog monitoringa, zajedno sa UNDP-om.

Program za rodnu ravnopravnost IPA 2010, koji zajednički sprovode UNDP i Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, a finansira ga Evropska unija, ima za cilj da poboljša položaj žena u domenu njihovog ličnog integriteta, ekonomskog napretka i političke zastupljenosti. Konkretni cilj je jačanje kapaciteta, poboljšanje mehanizama i unapređenje odgovarajućih politika, u skladu sa međunarodnim okvirima (UN i EU), nacionalnim politikama i razvojnim prioritetima zemlje.

Imajući u vidu naprijed navedeno, ITRF CG je, u saradnji sa Ministarstvom za ljudska i manjinska prava i UNDP-om, definisao (ne)finansijsku podršku radi poboljšanja uslova za razvoj ženskog preduzetništva u Cmoj Gori.

IRF CG će nastojati da osnaži saradnju sa ministarstvom i u narednom periodu sve u cilju pomoći ugroženim grupama građana da lakše dođu do sredstava i ostvare svoje biznis ideje.

14. Ministarstvo finansija

Osnovna saradnja IRF CG i Ministarstva finansija ogleda se u zajedničkom radu na projektima koji se posebno tiču obezbjeđivanja sredstava od stranih finansijskih institucija, kao što su sredstva od Svjetske Banke, Evropske investicione banke, i iz sl. izvora.

Jako je važno nastaviti sinhronizovanu saradnju između ove dvije institucije u pogledu obezbjeđivanja informacija koje su od velikog značaja za strane finansijske institucije u procesu odobravanja sredstava za IRF CG.

Kao što je i do sada bila praksa, Ministarstvo finansija će i u 2019. godini pružati podršku IRF CG kada je riječ o kreiranju projekata za ovakve i slične namjene.

15. Poreska uprava

Pravilima i procedurama IRF CG definisano je da korisnici kreditnih sredstava ne mogu biti ona lica koja imaju neizmirenih obaveza prema Poreskoj upravi. Shodno tome, IRF CG sa Poreskom upravom ostvaruje komunikaciju na nedeljnom nivou, kako bi dobio potrebne podatke o poreskim obavezama lica koja su u procesu kreditne analize kod IRF CG.

Na ovaj način, osim što dobija brzo i precizno tražene podatke, IRF CG, skraćuje vrijeme preduzetnicima prilikom prikupljanja potrebne dokumentacije i smanjuje se biznis barijere.

Dobra poslovna saradnja sa Poreskom upravom nastaviće se i u 2019. godini, posebno imajući u vidu namjeru IRF CG da i u 2019. godini stimuliše disciplinovane poreske obveznike koji se nalaze na tzv "Bijeloj listi" koju, zajedno sa Ministarstvom finansija, objavljuje Poreska uprava Crne Gore.

16. Opštine

Opštine u Crnoj Gori igraju ključnu ulogu u obezbjeđenju lokalnog ekonomskog razvoja određenog regiona. Uz podršku Zajednice opština moguće je poboljšati međuopštinsku saradnju, koja je ključna za razvoj klastera koji se proteže na teritoriji nekoliko opština. Imajući u vidu postojanje navedenog institucionalnog okvira u državi, opštine mogu predstavljati pokretač razvoja klastera. Takođe, saradnju u budućem periodu je potrebno usmjeriti i na smanjenje administrativnih barijera za razvoj preduzetništva u Crnoj Gori. Ovdje se misli na vrijeme i troškove izdavanja potrebne dokumentacije koja je preduzetnicima neophodna prilikom realizacije planiranih investicija.

S obzirom da najveći broj MMSP živi i radi lokalno, od velike važnosti je uloga lokalne samouprave u podsticanju razvoja MMSP. To se posebno ogleda u uspostavljanju povoljnog poslovnog ambijenta na lokalnom nivou, obezbjeđivanjem potrebne lokalne institucionalne infrastrukture, koja pruža poslovne informacije, usluge i obuke za MMSP, kao i različite oblike finansijske podrške. U tom smislu, zajedničko djelovanje lokalnih samouprava i IRF CG AD kao i samo udruživanje lokalnih samouprava, neophodno je za uspostavljanje sveobuhvatne podrške MMSP, uz politiku povećanja konkurentnosti i smanjenja neravnomjernosti u regionalnom razvoju.

Posebnu pažnju treba posvetiti preduzetničkoj infrastrukturi. U cilju tehničko-tehnološkog unapređenja potrebno je formiranje biznis centara kao i tehnoloških parkova, dok je za sticanje znanja i vještina za bavljenje biznisom potrebno uspostavljanje preduzetničkih inkubatora na nivou lokalnih uprava.

Posebno je važno istaći da će se i u 2019. godini pažnja posveti finansiranju infrastrukturnih projekata koji su isključivo u funkciji razvoja biznisa i/ili stvaranju uslova za nova radna mjesta. Dodatno, ukoliko je ulaganje u putnu infrastrukturu uslov za nesmetan rast i razvoj poljoprivrede i ruralnog dijela države Crne Gore, onda će se i u tom smislu smatrati opravdanim ulaganje u projekte ovog tipa.

Sa svim navedenim, kao i ostalim institucijama u državi, IRF CG će uložiti dodatne napore da u što većoj mjeri utiče na smanjenje barijera u razvoju crnogorskog preduzetništva.

IX. ORGANIZACIJA I LJUDSKI RESURSI

IRF CG kao finansijska institucija, ima za cilj da pruži finansijsku podršku realizaciji razvojnih projekata kojima se podstiče održivi i ravnomjerni ekonomski i društveni razvoj Crne Gore. Poslovanje IRF CG na domaćem i međunarodnom finansijskom tržištu imperativno nameće potrebu kvalitetnog upravljanja ljudskim resursima, koji individualno i timski doprinose ostvarenju njegove misije i uloge, ali i rezultata poslovanja. Upravljanje ljudskim resursima ima za cilj razvijanje odgovornosti, povećanje produktivnosti i efikasnosti svakog posebnog sektora, kao i povezivanje timova i ljudi u cilju razvijanja optimalne korporativne kulture.

IRF CG je prepoznat kao dobar poslodavac uz kojeg su vezani sigurnost, poštovanje, podrška zajednici, poslodavac koji cijeni pojedinca. Perspektivno radno okruženje i izazovna iskustva, pomažu našim zaposlenima da se oblikuju u profesionalnom smislu, a poštovanje, podrška, kreativnost, želja za radom i pozitivan stav naših zaposlenih doprinose našem uspjehu na tržištu. Aktivnosti zapošljavanja novih kadrova u IRF CG usmjerene su ka privlačenju kvalitetnih pojedinaca, koji su specijalizovani za određenu oblast, koji posjeduju dodatna znanja, vještine i kompetencije za obavljanje poslova koji su u nadležnosti IRF CG.

Unutrašnja organizacija i sistematizacija radnih mjesta postavljena je da ostvari ciljeve IRF CG i da bude u funkciji efikasne i efektivne realizacije poslovnih procesa kojima se obezbjeđuje ostvarivanje cjelishodnosti, ekonomičnosti i funkcionalnosti, s jedne strane i uzajamne povezanosti poslova, s druge strane, poštujući načela:

- grupisanja istovrsnih ili srodnih i međusobno povezanih poslova u odgovarajuće organizacione jedinice;
- obezbjeđenja djelotvornog i skladnog rada i efikasnog nadzora nad sektorima i službama;
- obezbjeđenja efikasnog i efektivnog postupanja po zahtjevima klijenata;
- obezbjeđenja zakonitosti rada .

Osnovne organizacione jedinice IRF CG grupisane su u 4 cjeline: Kabinet, Sektor za kredite i garancije, Sektor za finansijske i pravne poslove i Sektor rizika.

Pored osnovnih organizacionih jedinica postoje i službe koje su nezavisne organizacione jedinice, kao i službe u okviru osnovnih organizacionih jedinica.

Tokom prethodnog perioda, kao posledica konstantnog razvoja, poboljšanja i rasta pružanja finansijske podrške IRF CG, ukazala se potreba kako za formiranjem novih službi, tako i za radno angažovanje dodatnog broja izvršioca.

U savremenom poslovnom okruženju koje se ubrzano mijenja, izlazimo u susret zahtjevima tržišta koja nam se postavljaju, što će uticati na angažovanje dodatnog broja izvršilaca. Svim navedenim pitanjima menadžment IRF CG će u 2019.godini posvetiti posebnu pažnju, a sve sa ciljem da i u budućem periodu doprinese daljem podsticaju privrednog razvoja Crne Gore, podrške preduzetništvu i novom zapošljavanju.

X. RAZVOJ INFORMACIONOG SISTEMA

U cilju unapređenja poslovnih procesa odnosno pružanju podrške ostvarivanja poslovnih ciljeva i postizanja konkurentne prednosti IRF CG će i u 2019. godini nastaviti sa daljim procesom razvoja Informacionog sistema IRF CG kako u oblasti razvoja novih softverskih rješenja (poštujući principe modularnosti i kompatibilnosti HW i SW komponenti sistema) tako i na planu modernizacije i proširenja hardverskih kapaciteta, a u skladu sa dobrim IT standardima i praksama.

Osnovna postavka kontinuiteta u radu IRF CG jeste osiguranje dostupnosti svih neophodnih informacija odnosno ključnih resursa i osigurati dostupnosti istih u incidentnim situacijama (požari, poplave, zemljotresi i sl.). U 2019.g. potrebno je obezbijediti funkcionalnu DR lokaciju (Disaster Recovery Location) i prvi korak u tom procesu je donošenje internih akta kojim će se definisati:

- Ključni servisi za funkcionisanje IRF-a u uslovima incidentnih situacija (poplava, požar, provala, zemljotresa, razaranja i sl.)
- Organizacija IRF CG u kriznim situacijama, odnosno pojedinačne uloge u procesu plana nastavka funkcionisanja informacione tehnologije, a shodno Planu nastavka poslovnog procesa.

Potreba za upravljanjem informacionom sigurnošću pored zakonske obaveze postalo je značajno pitanje opse dugotrajne i stabilne funkcionalnosti IRF-a. Definisanje ključnih resursa IRF-a, definisanje odgovornosti koje se odnose na područje resursa IS, uspostava procesa upravljanja HW i SW imovinom, klasifikacija i zaštita informacija prema njihovoj vrijednosti, osjetljivosti i kritičnosti za rad, mjerenje rizika u IS-a predstavljaju najbitnije smjernice u daljem radu.

Primarni cilj procesa upravljanja incidentima jeste da se obezbjedi u što kraćem roku vraćanje ili normalizaciju usluge (rada ključnih resursa IS), poslije otkaza ili gubitka usluge sa što manjim uticajem na poslovne procese. S tim u vezi potrebno je povećanje redundantnost sistema odnosno pojedinih komponenti IS nabavkom novih alternativnih rješenja, koja će se u slučaju otkaza primarnih ključnih dijelova sistema, automatski aktivirati i omogućiti neprekidan rad sistema, vodeći računa o cost-benefit analizi.

U cilju daljeg unaprijeđenja efikasnosti rada različitih službi kao i bolje podrške menadžmentu, planirana su nova softverska rješenja koja se odnose na: razvoj elektronskog upravljanja dokumentacijom; nabavka modula evidentiranja i praćenja kolaterala; aplikacija za izvještavanje menadžmenta; aplikacija za upravljanjem IT imovinom i incidentima i ostalo

XI. MARKETING STRATEGIJA

Osnova buduće aktivnosti IRF CG odnosiće se na podršku razvoja preduzetništva u Crnoj Gori, (malim i srednjim preduzećima, preduzetnicima, poljoprivrednicima), podršku infrastrukturnim i ekološkim projektima, kroz različite instrumente finansijske podrške, kroz podsticaj unapređenja proizvodnih kapaciteta, podsticaj i osiguranje izvoza, podršku otvaranju novih radnih mjesta, a u skladu sa Ekonomskom politikom Vlade Crne Gore. Strateški pristup IRF CG je fokusirati se na ciljnu grupu, kojoj se želi obratiti, istaći prednosti uslova finansijske podrške u odnosu na konkurenciju i time predstaviti IRF CG kao finansijsku Instituciju koja ima za cilj razvoj ekonomije Crne Gore, poslujući po principu društvene odgovornosti.

Cilj promocije IRF CG je približiti sve potrebne informacije potencijalnim korisnicima kredita i faktoring finansiranja. Marketing će pored informativne uloge, imati i edukativnu. Kroz razne oblike nastupa u javnosti, IRF CG će se usmjeriti i na organizovanje edukativno-promotivnih programa.

- *Pristup „jedan na jedan“*, koji je u fokusu, gdje će se u direktnom kontaktu sa preduzetnikom predstaviti uslovi finansiranja za kreditnu liniju koja je u domenu njegovog interesovanja.
- *Prezentacije*, po kojima je IRF CG prepoznat kao institucija koja ide kod korisnika, posjećuje crnogorske opštine i prezentuje uslove finansiranja svim zainteresovanim investitorima. Na ovaj način žele se pružiti sve potrebne informacije o uslovima za dobijanje kredita i time omogućiti upoznavanje sa proizvodima IRF-a. Potpisanim Sporazumom o saradnji između IRF CG i ZZZCG, nastavićemo sa realizacijom kampanje pod sloganom „Šansa za posao“, i u 2019. godini, koja između ostalog ima za cilj promociju finansijskih instrumenata podrške namijenjene posebnim ciljnim grupama:

- *Žene u biznisu,*
- *Visokoškolci koji su na evidenciji ZZZCG,*
- *Tehnološki viškovi,*
- *Mladi u biznisu,*
- *Individualni poljoprivredni proizvođači.*

Komunikacija IRF CG povodom kampanje pod sloganom „Šansa za posao“ bazira se na tome da se javnosti objasne šanse koje stoje pred biznisom u Crnoj Gori i mogućnosti da te šanse iskoriste. Cilj kampanje je da se uz nefinansijsku podršku ZZZCG (konsultacije, priprema i izrada biznis planova, edukacija) i uz povoljne kredite IRF CG (prije svega beskamatne kredite) dodatno stimulišu posebne ciljne grupe (žene, mladi, visokoškolci, tehnološki viškovi, individualni poljoprivredni proizvođači) da osnuju sopstvena preduzeća i na taj način otvore nova radna mjesta za sebe, ali i za druge.

Akcenat promocije u 2019. godini će biti na uvođenje novih instrumenata podrške IRF-a: Garantni fond i mikrofinansiranje, kao i novi vid saradnje sa međunarodnim finansijskim institucijama, koji ne podrazumijeva isključivo kreditnu podršku, već i širi oblik saradnje u razvoju novih društvenih projekata, kao što je uspostavljanje biznis zona na mikrolokacijama u ruralnim područjima Crne Gore. Međunarodne finansijske institucije i EU fondovi prilikom prekogranične saradnje zahtijevaju vidljivost svakog projekta, što znači da će biti potrebno prezentovanje javnosti svih aktivnosti, kroz sve vrste marketing i PR alata.

Prilikom realizacije novih projekata akcenat će biti na jačanju društvene odgovornosti IRF-a kao razvojne institucije.

- *Promocija preduzetništva*, sa ciljem unaprijeđenja znanja o preduzetništvu ne samo radno sposobnog segmenta već strateški i na dugi rok vrlo značajnog segmenta mladih osoba (srednje i osnovne škole). Potrebno je generalno kreirati svijest šta preduzetništvo predstavlja u širem smislu i kako svaka profesija pruža potencijal za kreiranje sopstvenog biznisa. S tim u vezi cilj je motivisati mlade ljude da prostor za obezbjeđivanje svoje egzistencije i šansu za uspješnu profesionalnu afirmaciju traže kroz svoje preduzetničke poduhvate a ne, kao što ukazuju trenutna istraživanja, kroz državnu administraciju.
- *Prezentacije biznis asocijacijama* – Organizovaće se prezentacije za Biznis asocijacije i za njihove članove, kao i seminari i radionice.
- *Prisustvo IRF-a i zajedničkih nastupa preduzeća na međunarodnim sajmovima* - Prisustvo međunarodnim sajmovima je prilika da crnogorski preduzetnici promovišu svoje proizvode na međunarodnom tržištu i uspostave nove kontakte. Potrebno je nastaviti da se raznim instrumentima omogući prisustvo crnogorskih preduzeća na međunarodnim sajmovima, kao što je to IRF uspješno realizovao učesćem na prošlogodišnjem I ovogodišnjem sajmu obrta i preduzetništva u Sloveniji (MOS Celje).
- *Oglašavanje u medijima* - Veoma je važno da svaki potencijalni klijent tačno prepozna svoja poslovna interesovanja u pojedinim kreditnim proizvodima. Polazeći od ovog stanovišta, IRF je za 2019. godinu Medija planom predvidio oglašavanje u elektronskim i štampanim medijima, gdje će se posebna pažnja posvetiti da u fokusu interesovanja bude svako preduzeće, preduzetnik, poljoprivrednik kome se želimo obratiti kao potencijalnom investitoru. Pored direktnog marketinga - reklama IRF-a, akcenat će biti na indirektni marketig, tj. promociju IRF CG putem PR tekstova i televizijskih priloga o uspješnim projektima koje je IRF CG finansijski podržao. Na taj način podstičemo potencijalne korisnike naših kreditnih sredstava, da se vođeni pozitivnim primjerima uspješnih preduzetnika odvaži i pokrenu sopstveni biznis i realizuju neku od svojih ideja. U protekle 4 godine, kampanja o publikovanju uspješnih crnogorskih preduzetnika pokazala je pozitivne efekte, pa će i u narednoj poslovnoj godini nastaviti saradnju sa medijskim kućama po osnovu ovog projekta.

Posebna pažnja će se posvetiti razvoju Strategije komunikacije IRF CG za 2019. godinu, koja će se bazirati na tome da se što većem broju ljudi objasne šanse, koje stoje pred biznisom u Crnoj Gori i mogućnosti da te šanse iskoriste.

Planirano ćemo postići promocijom: znanja, produktivnosti, jednakih mogućnosti za sve, valorizacije prirodnih resursa, kao i odgovornog odnosa prema obavezama.

IRF CG je za narednu poslovnu godinu, planirao promociju svih djelatnosti koje finansira, kao i promociju samog postojanja institucije i njenog brenda.

Alati koji će se koristiti u pomenute svrhe su:

- Nagrade za najbolju biznis ideju/najboljeg klijenta;
- Sajmovi održivih biznis ideja u Crnoj Gori i inostranstvu
- Kontinuirana promocija uspješnih klijenata IRF-a;
- Radionice;

- Besplatna info-linija – Call centar;
- Medijski nastupi ključnih ljudi;
- Newsletter;
- Digitalni marketing – Portali, Google Adwords, Facebook, web stranica IRF
- Press clipping.

Cilj strategije komunikacije je da se poboljša prezentovanje javnosti onoga čime se Investiciono-razvojni fond bavi i samim tim da podstakne sve one koji imaju ideje a ali im nedostaje motivacija, da hrabro zakorače na putu ka uspjehu i dođu do cilja tako što će vjerovati u uspjeh i iskoristiti šansu da ih IRF CG po najpovoljnijim uslovima kreditiranja u regionu, finansijski podrži.

Mjerljiv rezultat jeste da: anketa koja će se i ove godine sprovesti među građanima i preduzetnicima, nakon primjene strategije, pokaže da su bolje upoznati sa djelatnošću i načinom funkcionisanja IRF CG, da građani zainteresovani za razvoj preduzetništva budu bolje informisani o mogućnostima jednakim za sve, i da opšta javnost bude svjesnija kako je preduzetništvo najsigurniji (mada ne i najlakši način), da sebi i porodici obezbijede kvalitetan život, bolju budućnost.

XII. KORPORATIVNO DRUŠTVENA ODGOVORNOST

Savremeno poslovanje podrazumije razvijen koncept društveno odgovornog poslovanja koje se odnosi na načine na koje kompanije u svom poslovanju balansiraju ekonomske i socijalne aspekte svog poslovanja. Takođe društveno odgovorno poslovanje možemo definisati kao koncept u okviru koga se preduzeće prema svim svojim stakeholderima odnose etički i odgovorno, odnosno na društveno prihvatljiv način.

Društveno odgovorno poslovanje proteže se i izvan samog preduzeća – na lokalnu zajednicu i različite aktere (pored zaposlenih i akcionara), poslovne partnere, klijente/korisnike usluga, javnu upravu, lokalne NVO i sl. Ovaj aspekt društveno odgovornog poslovanja dolazi najviše do izražaja u javnosti i čini samo preduzeće prepoznatljivim.

Stvaranje optimalnog radnog ambijenta za zaposlene i kontinuirano ulaganje u ljudski kapital, zdravlje i sigurnost te upravljanje promjenama su takođe važni elementi društveno odgovornog poslovanja. Shodno tome ulaganje u edukaciju, radne uslove kao i ulaganje u dobre odnose sa zaposlenima, može doprinijeti povećanju produktivnosti Institucije što je svakao dio društveno odgovornog poslovanja. U tom kontekstu, odgovarajuće mjere mogu uključivati dodatnu edukaciju zaposlenih; bolju uravnoteženost između rada, porodice i slobodnog vremena, poštene zarade i jednake uslove za napredovanje žena u preduzeću; sigurnost na poslu itd

S tim u vezi, IRF CG će i u 2019. godini nastaviti da bude podrška zajednici u smislu društveno odgovornih aktivnosti, pa će nastaviti sa ulaganjem u skladu sa prepoznatim prioritetima, između ostalog, u sportske i kulturne događaje.

XIII. UPRAVLJANJE IMOVINOM

IRF CG je titular prava svojine, raspolaganja i posjeda nad akcijama i udjelima u određenom broju privrednih društava (portfelj hartija od vrijednosti), kao i određenog broja nepokretnosti stečenih u skladu sa zakonom. IRF CG će i tokom 2019.godine, a u skladu sa internim Pravilnikom o upravljanju nepokretnostima u vlasništvu Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore A.D., Odlukama organa IRF CG i važećim propisima u Crnoj Gori, preduzimati aktivnosti na valorizaciji nepokretnosti nad kojima ima određena prava.

1. Portfelj hartija od vrijednosti

Portfelj IRF CG čine:

- Akcije, kao vlasničke hartije od vrijednosti, koje glase na dio kapitala akcionarskog društva, daju IRF CG pravo učešća u raspodjeli dobiti društva (dividende), pravo glasa na skupštinama akcionara, učestvovanje u organima upravljanja društva, pravo na srazmjeran dio stečajne ili likvidacione mase, nakon zaključenja stečajnog, odnosno likvidacionog postupka i druga prava utvrđena aktima društva i zakonom;
- Udjeli u društvima sa ograničenom odgovornošću, odnosno javnom preduzeću, iz kojih proističu prava po osnovu uloga u društvo, a shodno zakonu;

Akcije/udjeli/obveznice

Akcije:

IRF CG u svom portfelju posjeduje akcije 25 akcionarskih društava koja su registrovana kod Centralne depozitarne agencije AD Podgorica. Određeni broj ovih društava, njih 6 (šest) obavlja svoju poslovnu djelatnost, dok preostala društva ne obavljaju svoju djelatnost i nemaju svoje organe upravljanja ili su u postupku stečaja ili likvidacije.

Udjeli:

Kada je u pitanju vlasništva nad udjelima, IRF CG je osnivač Društva sa ograničenom odgovornošću "Turistički centar Durmitor" doo Žabljak (100% vlasničkog udjela), koje upravlja skijalištem »Savin Kuk« na Žabljaku. Od strane Vlade Crne Gore osnovano je društvo "Skijalište Cren Gore" sa tendencijom da upravlja svim skijalištima u Crnoj Gori, uz valorizaciju postojećih aktivnih skijališta i izgradnju novih. Tokom 2018. godine pokrenuta je inicijativa za restrukturiranje društva "Skijalište Crne Gore" doo Mojkovac i unos kapitala društva "Turistički centar Durmitor" Žabljak u novoosnovano društvo "Skijalište Crne Gore". Fond je podržao realizaciju pomenute inicijative, te će tokom 2019. godine, u zavisnosti od konačnog prihvaćene inicijative - modela restrukturiranja od strane Vlade i društva "Skijalište Crne Gore", provoditi dalje aktivnosti u vezi unosa kapitala društva "Turistički centar Durmitor" doo Žabljak.

IRF CG posjeduje učešće/udio i u kapitalu Društva JP "Regionalni vodovod Crnogorsko primorje" Budva nominalne vrijednosti 7,9 miliona eura (12,10%). Shodno Odluci Vlade Crne Gore pokrenut je postupak osnivanja društva sa ograničenom odgovornošću "Regionalni vodovod Crnogorsko primorje". Odlukom

Vlade o osnivanju društva je definisano da se izvrši transformacija JP "Regionalni vodovod Crnogorsko primorje" doo Budva, i to kao jednočlano društvo, gdje je kao osnivač određena Vlada Crne Gore. Fond je prema nadležnim ministarstvima i JP "Regionalni vodovod Crnogorsko primorje" tokom 2018. godine inicirao potrebu rješavanja statusa do sada uložених sredstava Fonda, odnosno učešća u kapitalu novoosnovanog društva, te u vezi s tim predložio modele rješenja. Dalje radnje Fond će preduzimati u zavisnosti od konačnog rješenja statusa dosadašnjih ulaganja, odnosno učešća Fonda u kapitalu doo "Regionalni vodovod Crnogorsko primorje".

Privatizacija

IRF CG će i u 2019.godini nastaviti, zajedno sa ostalim državnim fondovima, aktivnosti u vezi privatizacije preostalog kapitala iz svog portfelja, prenijetog na IRF CG u skladu sa Zakonom o svojinskoj i upravljačkoj transformaciji, Zakonom o privatizaciji privrede ili stečenog na drugi način shodno zakonu.

Godišnjim Planom privatizacije za 2019.godinu, uostalom kao i za prethodne godine, biće definisani metodi privatizacije za društva koja se planiraju privatizovati u narednom periodu (javni tender, berzanska prodaja akcija, valorizacija turističkih lokaliteta i dr.). IRF CG, zajedno sa ostalim predstavnicima državnog kapitala, učestvuje u izradi godišnjeg Plana privatizacije i predlaganju odgovarajućeg metoda i načina privatizacije za konkretna društva u kojim posjeduje akcije, odnosno udjele.

Aktivnosti IRF CG u 2019.godini, u vezi privatizacije preostalog kapitala, provodiće se u skladu Planom privatizacije za 2019.godinu i odlukama organa IRF CG.

Nastaviće se sa kontrolom rada i poslovanja društava u kojima IRF CG posjeduje akcije preko izabranih predstavnika u odborima direktora tih društava. Kao i u prethodnim godinama, IRF CG će u društvima u kojima posjeduje kapital imati aktivnu ulogu, bilo kroz učešće u radu organa društva ili davanju inputa u vezi rješavanja aktuelnih pitanja.

ZAKLJUČAK

IRF CG je prepoznat ne samo lokalno, već i od strane međunarodnih finansijskih i ostalih institucija kao značaj partner u kreiranju adekvatnog poslovnog ambijenta i obezbjeđivanju finansijske podrške sektoru MMS preduzeća u Crnoj Gori.

Kroz svoje djelovanje IRF CG direktno daje podsticaj kreiranju novih potencijala, unaprijeđenju postojećih, otvaranju novih radnih mjesta, ravnomjernom regionalnom razvoju i kreiranju konkurentnih uslova na tržištu, a sve u cilju unaprijeđenja kvaliteta života u Crnoj Gori.

Tokom naredne 2019.godina IRF CG će u fokusu imati ulaganja u već pomenute prioritetne sektore: turizam i ugostiteljstvo, poljoprivredu i proizvodnju hrane, proizvodnju, usluge, drvoprerađivačarstvo, kao i infrastrukturne projekte i projekte iz oblasti zaštite životne sredine, energetike i energetske efikasnosti. Investiciona aktivnost će se bazirati na postojećim i novim kreditnim instrumentima sa naglaskom na socijalno preduzetništvo i promovisanje garantnih šema a sve u cilju proširivanja preduzetničke baze. Takođe u saradnji sa nadležnih ministarstava sagledati će se mogućnosti obezbjeđenja sredstva za podršku programa stručnog usavršavanja preduzetnika, subvencionisanje kamata, osiguranje izvoza i izdavanje garancija za izvoz.

Naravno, u svom djelovanju IRF CG će se kao i do sada rukovoditi principima odgovornog i održivog poslovanja.

To podrazumijeva i kontinuirano praćenje situacije na međunarodnom finansijskom tržištu u cilju obezbjeđivanja najpovoljnijih sredstava raspoloživih za dalje plasiranje u crnogorsku privredu. Tokom 2018.godine su potpisani ugovori sa Evropskom investicionom bankom, Razvojnou bankom savjeta Evrope, kao i sa drugim međunarodnim finansijskim institucijama čiji se još intenzivniji angažman očekuje tokom 2019.godine.

Realizacija navedenih ciljeva i zadataka će se ostvariti kroz pojedinačne Programe podrške koji će se definisati za 2019.godinu.

PRIJEDLOG

**INVESTICIONO-RAZVOJNI FOND
CRNE GORE A.D**

Godišnji plan rada za poslovnu 2019. godinu

Podgorica, decembar 2018. godine

SADRŽAJ

I.	UVOD.....	2
II.	CILJEVI ZA 2019. GODINU	3
III.	ZADACI.....	4
IV.	INSTRUMENTI FINANSIJSKE PODRŠKE.....	5
V.	MEĐUNARODNA I DOMAĆA SARADNJA.....	6
VI.	UPRAVLJANJE IMOVINOM.....	7
	ZAKLJUČAK.....	7

I. UVOD

Unaprijeđenje kvaliteta života kroz kontinuirani ekonomski rast i razvoj je strateški razvojni cilj Crne Gore.

Ostvarivanje ove ambicije podrazumijeva optimalnu valorizaciju resursa Crne Gore u cilju otvaranja novih radnih mjesta, povećanja konkurentnosti ekonomije kao i ravnomjernog regionalnog razvoja. S tim u vezi neophodno je kontinuirano unaprijeđenje finansijske i nefinansijske podrške sektoru MMS preduzeća u cilju povećanje potencijala privrednog rasta. Osim toga treba aktivnosti usmjeriti i na ukupnu diversifikaciju ekonomske strukture.

IRF CG kroz svoje djelovanje direktno daje podsticaj kreiranju novih potencijala, unaprijeđenju postojećih, otvaranju novih radnih mjesta i kreiranju konkurentnih uslova na tržištu. Poslovanje IRF CG je prevashodno usmjereno na pružanje podrške ubrzanom privrednom razvoju Crne Gore, dinamiziranju rasta mikro, malih, srednjih i velikih privrednih subjekata, ravnomjernijem regionalnom razvoju, konkurentnosti i likvidnosti privrednih subjekata, proizvodnji i uslugama orijentisanim prema izvozu kao i proizvodnji kojom se smanjuje uvozna zavisnost. Osim toga značajna je podrška finansiranju infrastrukturnih projekata, projekata vodosnabdijevanja, tretmana otpadnih voda i zaštite životne sredine, kao i podsticanju finansiranja drugih projekata od lokalnog, regionalnog i državnog značaja.

Zahvaljujući konstatnom fokusu na unaprijeđenju modela finansiranja, koji ima za cilj da podrži i unaprijedi crnogorsku privredu, IRF CG je u periodu od 2010 do kraja novembra plasirao blizu 800 mil EUR.

U 2017.godini plasirano je 176 mil EUR dok je u 2018.godini, do kraja novembra plasirano 176,5 mil EUR. Gotovo je izvjesno da će se do kraja 2018.godine plasirati 201mil EUR. To znači da će ukupni plasmani za 2017 i 2018 .godinu biti 377 mil EUR

Analiza potencijala i mogućnosti za optimalno valorizovanje resursa koje Crna Gora ima je ukazala na četiri prioritetna sektora razvoja, a to su turizam, poljoprivreda i ruralni razvoj, prerađivačka industrija i energetika.

Podrška navedenim djelatnostima je prioritet djelovanja IRF CG takođe. Podrška razvoju Crne Gore kao visoko-kvalitetne turističke destinacije je u funkciji razvoja ne samo turizma nego i ostalih komplementarnih djelatnosti kao što su poljoprivreda, prerađivačka industrija, saobraćaj i građevinarstvo. Podrška koju IRF CG pruža će zato biti usmjerena na poboljšanje kvaliteta smještajnih kapaciteta, kreiranju bolje pansionske i vanpansionske ponude kao i ostalih projekata koji imaju za cilj diversifikaciju turističkog proizvoda i produženje trajanja turističke sezone.

Jedinstvenost turističke ponude će biti dodatno obogaćena formiranjem lanca snabdijevanja domaćim poljoprivrednim proizvodima čime se stvara tržište za domaće proizvođače, unaprijeđuje konkurentnost, kreiraju nova radna mjesta, naročito u sjevernom regionu čime se poboljšavaju uslovi života u ruralnim područjima. Naravno sve navedeno zahtijeva podršku modernizaciji načina poslovanja, nove proizvodne linije i usklađivanje sa međunarodnim standardima.

Realizacija projekata i podrška IRF CG je neophodna i dokazano značajna u dijelu podrške preduzetništvu koja uključuje mlade, tehnološke viškove i žene u biznisu. Ista će biti dodato osnažena realizacijom garantnih šema i programa podrške socijalnom preduzetništvu.

Posebna pažnja će biti usmjerena na postojeća preduzeća i njihove razvojne projekte. Podržaće se prioritetni sektori razvoja ali i ostali sektori, čime se želi uticati na diversifikaciju ekonomske strukture. Regionalni razvoj će biti prioritet tako da će posebne aktivnosti i mjere biti usmjereni na projekte koji se realizuju u opštinama koje su ispod državnog nivoa razvijenosti. Omogućiće se kreditne linije za razvoj infrastrukture na lokalnom nivou koji je u funkciji razvoja biznisa.

Sve ove aktivnosti treba da doprinesu povećanju zaposlenosti.

IRF CG će u skladu sa dosadašnjom praksom i u narednom periodu imati proaktivan pristup u cilju kreiranja novih radnih mjesta, ravnomjernog regionalnog razvoja i unaprijeđenja životnog standarda građana.

U tom smislu, IRF CG je za narednu 2019. godinu planirao značajna finansijska sredstva za pružanje podrške crnogorskim preduzetnicima. Plan je da se plasira najmanje 180 mil EUR.

II. CILJEVI ZA 2019. GODINU

Aktivnosti IRF CG su usmjerene ka realizaciji prioriteta definisanih programom rada Vlade Crne Gore a odnose se na kreiranje novih radnih mjesta i pozicioniranje Crne Gore kao države dinamičnijeg ekonomskog rasta i razvoja.

S tim u vezi ciljevi IRF CG direktno proizilaze iz programa rada Vlade i odnose se na :

- Unaprijeđenje poslovnog ambijenta radi poboljšanje konkurentnosti privrede i poslovanje klastera uz povećanje zaposlenosti i to kroz unaprijeđenje postojećih i kreiranje novih kreditnih linija u cilju podsticanja razvoja biznisa. Razvijaće se instrumenti i mehanizmi finansijske podrške koji će obezbijediti podršku razvoju socijalnog preduzetništva, prioritetnih sektora, ravnomjeran regionalni razvoj, unaprijeđenje poslovanja i likvidnosti mikro, malih i srednjih preduzeća, formiranje klastera, optimizaciju korišćenja kapaciteta velikih sistema u cilju adekvantog uvezivanja repro lanca i diversifikaciju ekonomskih aktivnosti.
- Stvaranje uslova za veće zapošljavanje, povećanje radne aktivnosti i mobilnosti radnika će se realizovati kroz podršku posebnim ciljnim grupama: (mladi, početnici, žene, visokoškolci, tehnološki viškovi, individualni poljoprivredni proizvođači, zanatlije, osobe sa invaliditetom i slično) kroz namjenske kreditne linije kao i uvođenjem novih instrumenata, kao što su garantne šeme i socijalno preduzetništvo.

Ove mjere su takodje u službi ravnomjernog regionalnog razvoja imajući u vidu da je praksa pokazala da postoji interesovanje poljoprivrednih proizvođača i preduzetnika iz sjeverne regije, kao i iz opština sa prosjekom razvoja ispod državnog, za ulaganjem u prioritetne djelatnosti, ali je nedostatak kolateralnih izazova sa kojim se susreću.

- Ostvarivanje veze poljoprivrede sa trgovinom i turizmom kroz diversifikaciju ekonomskih aktivnosti u ruralnim područjima sve više dobija na značaju. Raste tražnja za poljoprivrednim proizvodima, podstaknuta realizacijom značajnih projekata iz sektora turizma. IRF CG će i dalje imati za cilj podršku

projekata u oblasti turizma i ugostiteljstva kako za izgradnju novih, tako i unaprijeđenje postojećih apartmanskih i hotelskih kapaciteta.

- Ostvarivanje povećane primarne poljoprivredne proizvodnje (biljna proizvodnja i stočarstvo), organske proizvodnje, te rast dohotka na poljoprivrednim gazdinstvima u saradnji sa Ministarstvom poljoprivrede i ruralnog razvoja je prethodnih godina bilo u fokusu a tako će biti i u narednim godinama.

Cilj investicione aktivnosti IRF CG je podrška velikim sistemima u cilju kreiranja održivog i manje uvezno orjentisanog lanca snabdijevanja. Potencijal se vidi u povezivanju proizvođača i velikih sistema kroz otkup proizvoda kao i dalje plasiranje na domaćem i ino tržištu.

- unaprijeđenje infrastrukture neophodno za razvoj i povezivanje ruralnih područja; poboljšanje uslove i kvalitet života za ostanak stanovništva na selu;

Strateške odrednice ekonomskog razvoja crnogorske privrede su osnov za kreiranje programa podrške, pa u okviru svoje investicione aktivnosti IRF CG kontinuirano ima i programe kreditiranja Infrastrukturnih projekata, projekata vodoprivrede kao i projekata za zaštitu životne sredine, energetske efikasnosti i obnovljive izvore energije.

Osim ciljeva vezanih za direktnu finansijsku podršku definisani su i nefinansijski ciljevi koji se odnose na postizanje odgovarajućeg nivoa preduzetničkog znanja.

Kao i do sada, da bi obezbijedio sredstva za finansiranje IRF CG mora koristiti međunarodne fondove i zaduživati se u inostranstvu. Na ovaj način IRF CG AD obezbjeđuje povoljna kreditna sredstva, zahvaljujući čemu je i u prilici da crnogorskoj privredi ponudi adekvatna sredstva finansiranja.

Uzimajući u obzir pomenute činjenice i rukovodeći se principima opreznog bankarskog poslovanja, koji podrazumijeva da IRF CG sve rizike u obavljanju poslovne djelatnosti svodi na najmanju moguću mjeru, finansijski plan za 2019. godinu predviđa da se plasiraju sredstva u iznosu od najmanje 180 mil EUR (za dugoročne i kratkoročne kredite).

III. ZADACI

Podrška realizaciji prioritetnih ciljeva i djelatnosti crnogorske ekonomije zahtijeva struktuiran pristup djelovanja u zavisnosti od strategijskih odrednica i definisanih ciljnih grupa. S tim u vezi neophodno je obezbijediti adekvatan portfolio namjenskih aktivnosti koje će omogućiti otvaranje novih i očuvanje postojećih radnih mjesta, ravnomjerman regionalni razvoj i konkurentnu ekonomiju kao preduslove za ostvarivanje održivog i inkluzivnog ekonomskog rasta.

Od svog osnivanja 2010 godine IRF CG je do kraja novembra 2018 .godie plasirao blizu 800 mil EUR

Sveobuhvatan pristup analizi pririteta crnogorske privrede usmjera investicionu aktivnost IRF CG ka sledećim prioritetima:

- Razvoj preduzetništva, kroz podršku posebnim ciljnim grupama (mladi, početnici, žene, visokoškolci, tehnološki viškovi, individualni poljoprivredni proizvođači, zanatlije, inovativno preduzetništvo, ICT biznis, klasterska proizvodnja, osobe sa invaliditetom i slično);

- Rast i razvoj mikro, malih, srednjih i velikih preduzećima, sa posebnom pažnjom na:
 - ulaganja u prioritetne sektore crnogorske ekonomije,
 - održavanje i/ili poboljšanje likvidnosti
 - podsticaj konkurentnosti crnogorskih proizvoda/usluga na drugim tržištima
 - diversifikaciju crnogorske ekonomije
- Podrška realizaciji green field i brown field investicija
- Podršku infrastrukturnim projektima, projektima od ekološkog, lokalnog i državnog značaja i projektima iz oblasti energetike i energetske efikasnosti
- Ravnomjeran regionalni razvoj
- Otvaranje novih i očuvanje postojećih radnih mjesta

IV. INSTRUMENTI FINANSIJSKE PODRŠKE

IRF CG će u skladu sa potrebama potencijalnih ali i postojećih preduzetnika i MMSP, biti usmjeren na inoviranje postojećih kao i kreiranje novih finansijskih instrumenata. Podrška kreiranju novih i očuvanju radnih mjesta zahtijeva kontinuiranu analizu potreba tržišta kao i trendova sa namjerom da se ostvare postavljeni ciljevi i zadaci.

Dosadašnji portfolio instrumenata će biti aktuelan i to kroz:

- Kratkoročne kredite;
- Srednjoročne kredite;
- Dugoročne kredite.

Usvajanjem Zakona o IRF CG omogućeno je uspostavljanje garatnih šema i mikrokreditiranja kao instrumenata podrške socijalnom preduzetništvu, mikro i malim preduzeća širom regiona Crne Gore i širenje pokrivenosti i tržišta IRF CG, a naročito poboljšanje pristupa finansiranju privredi potencijanim klijentima koji zbog nedostajućeg kolatera nisu mogli realizovati svoju poslovnu ideju. Sredstva za početak rada Garantnog fonda u iznosu od 1mil EUR će biti obezbijeđena iz Budžeta Crne Gore. Kroz primjenu garantne šeme i mikrokreditiranja, omogućiće se lakša dostupnost finansijskim sredstvima većem broju potencijalnih preduzetnika. Ovi instrumenti namijenjeni su mladima, ženama, nezaposlenim visokoškolicima, individualnim poljoprivrednim proizvođačima, tehnološkim viškovima kao i svim onim preduzetnicima koji imaju održivu i profitabilnu ideju ali koji ne mogu da obezbijede dovoljan kolateral za potrebna sredstva ili su im potrebni mikrokrediti da bi realizovali svoju ideju.

Kreditni uslovi po kojima će se realizovati instrumenti IRF-a za 2019. godinu, ka krajnjem korisniku, su sljedeći:

- Maksimalan iznos kredita do 5 mil €;
- Rok otplate kredita do 12 godina (uključujući mogućnost korišćenja grejs perioda);
- Grejs period do 4 godine;

- Kamatna stopa do 5% na godišnjem nivou uz proporcionalan sistem obračuna kamata;
- Naknada do 1% od iznosa odobrenog kredita.

Kreditni uslovi za infarstrukturne projekte, projekte zaštite životne sredine i obnovljivih izvora energije, su sljedeći:

- Maksimalan iznos kredita do 5 mil €;
- Rok otplate kredita do 15 godina (uključujući mogućnost korišćenja grejs perioda);
- Grejs period do 5 godina;
- Kamatna stopa do 5% na godišnjem nivou uz proporcionalan sistem obračuna kamata;
- Naknada do 1% od iznosa odobrenog kredita.

Kratkoročni krediti- faktoring finansiranje:

- Maksimalan iznos do 6 mil EUR;
- Rok povraćaja do 12 mjeseci;
- Kamatna stopa do 4 %.
- naknada do 0,35% od otkupljenog potraživanja/obaveze
- stimulacija za izvoznike 0,5% umanjenje kamate od predviđenog iznosa

Kamatna stopa je i instrument promovisanja prioriternih djelatnosti i nivoa investicione aktivnosti. U skladu sa tim stimilacije tj. umanjenja kamatnih stopa će se odobravati u skladu sa prioritetima.

IRF CG će i u narednom periodu obezbijediti posebne uslove za one subjekte koji projekte realizuju u opštinama sjevernog regiona i u opštinama koje su ispod prosjeka razvijenosti na nivou Crne Gore. Pored posebno definisanih uslova za opštine koje su ispod prosjeka razvijenosti i opštine Sjevernog regiona, IRF CG će definisati i stimulacije za ove opštine, ali i za one subjekte koji realizacijom projekta zaposle 5 ili više novih lica bez obzira na regionalnu pripadnost projekta, kao i za one koji kao sredstvo obezbjeđenja ponude bankarsku garanciju.

Stimulacija će se ogledati u smanjenju kamatne stope u odnosu na utvrđene kamatne stope.

IRF CG će nastaviti sa primijenom stimulatvinih uslova za preduzeća koja redovno izmiruju svoje poreske obaveze.

V. MEĐUNARODNA I DOMAĆA SARADNJA

Uspostavljanje i razvijanje međunarodne saradnje je jedan od prioriteta IRF CG, a sve u cilju pružanja podrške rastu i razvoju ekonomije Crne Gore. Uloga IRF CG jeste podrška razvoju crnogorske privrede, u saradnji sa domaćim i međunarodnim finansijskim institucijama i uz podršku Vlade Crne Gore, kroz obezbjeđenje finansijske i druge podrške biznisu, usmjerene ka održivim, orjentisanim biznisima u svim sektorima. IRF CG posluje pod tržišnim principima tj. sredstva obezbjeđuje na međunarodnom finansijskom tržištu, pa je ova aktivnost od posebnog značaja i predstavlja uslov za pružanje povoljnih i dostupnih sredstava crnogorskim privrednicima.

Saradnja sa institucijama koje obavljaju iste ili slične poslove podrazumijeva razmjenu informacija i znanja, nabavku sredstava, uporedna iskustva, smanjenje rizika ali i druge vidove saradnje. IRF CG će iz ovih razloga nastojati da i u narednoj godini intezivira kontakte i dobre odnose sa raznim međunarodnim institucijama, komercijalnim bankama, ministarstvima i ostalim institucijama javnog sektora u Crnoj Gori i institucijama koje obavljaju istu ili sličnu djelatnost kao i IRF CG u regionu ali i šire.

VI. UPRAVLJANJE IMOVINOM

IRF CG je titular prava svojine, raspolaganja i posjeda nad akcijama i udjelima u određenom broju privrednih društava (portfelj hartija od vrijednosti), kao i određenog broja nepokretnosti stečenih u skladu sa zakonom. IRF CG će i tokom 2019.godine, a u skladu sa internim Pravilnikom o upravljanju nepokretnostima u vlasništvu Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore A.D., Odlukama organa IRF CG i važećim propisima u Crnoj Gori, preduzimati aktivnosti na valorizaciji nepokretnosti nad kojima ima određena prava.

ZAKLJUČAK

IRF CG je prepoznat ne samo lokalno, već i od strane međunarodnih finansijskih i ostalih institucija kao značaj partner u kreiranju adekvatnog poslovnog ambijenta i obezbjeđivanju finansijske podrške sektoru MMS preduzeća u Crnoj Gori.

Kroz svoje djelovanje IRF CG direktno daje podsticaj kreiranju novih potencijala, unaprijeđenju postojećih, otvaranju novih radnih mjesta, ravnomjernom regionalnom razvoju i kreiranju konkurentnih uslova na tržištu, a sve u cilju unaprijeđenja kvaliteta života u Crnoj Gori.

Tokom naredne 2019.godina IRF CG će u fokusu imati ulaganja u već pomenute prioritetne sektore: turizam i ugostiteljstvo, poljoprivredu i proizvodnju hrane, proizvodnju, usluge, drvoprerađiva, kao i infrastrukturne projekte i projekte iz oblasti zaštite životne sredine, energetike i energetske efikasnosti. Investiciona aktivnost će se bazirati na postojećim i novim kreditnim instrumentima sa naglaskom na socijalno preduzetništvo i promovisanje garantnih šema a sve u cilju proširivanja preduzetničke baze.

Naravno, u svom djelovanju IRF CG će se kao i do sada rukovoditi principima odgovornog i održivog poslovanja.

To podrazumijeva i kontinuirano praćenje situacije na međunarodnom finansijskom tržištu u cilju obezbjeđivanja najpovoljnijih sredstava raspoloživih za dalje plasiranje u crnogorsku privredu. Tokom 2018.godine su potpisani ugovori sa Evropskom investicionom bankom, Razvojnou bankou savjeta Evrope, kao i sa drugim međunarodnim finansijskim institucijama čiji se još intezivniji angažman očekuje tokom 2019.godine.

Realizacija navedenih ciljeva i zadataka će se ostvariti kroz pojedinačne Programe podrške koji će se definisati za 2019.godinu.

Predlog

**INVESTICIONO-RAZVOJNI FOND
CRNE GORE A.D**

Finansijski plan za 2019.godinu

Sadržaj

UVOD.....	3
1. PRETPOSTAVKE ZA PRIPREMU FINANSIJSKOG PLANA.....	4
1.1. Planiranje prihoda.....	4
1.2. Planiranje troškova.....	5
1.2.1. Troškovi rezervacija.....	5
1.2.2. Trošak kamate i naknade	5
1.2.3. Trošak bruto zarada i drugih primanja zaposlenih.....	5
1.2.4. Ostali troškovi.....	6
2. PLANIRANI BILANS USPJEHA ZA 2019. GODINU	7
3. PLAN KAPITALNIH ULAGANJA U 2019. GODINI.....	8
ZAKLJUČAK.....	9

UVOD

Poslovanje IRF CG je prevashodno usmjereno na pružanje podrške ubrzanom privrednom razvoju Crne Gore, dinamiziranju rasta mikro, malih, srednjih i velikih privrednih subjekata, ravnomjernijem regionalnom razvoju, konkurentnosti i likvidnosti privrednih subjekata, proizvodnji i uslugama orijentisanim prema izvozu kao i proizvodnji kojom se smanjuje uvozna zavisnost.

IRF CG kroz svoje djelovanje direktno daje podsticaj kreiranju novih potencijala, unaprijeđenju postojećih, otvaranju novih radnih mjesta i kreiranju konkurentnih uslova na tržištu. S tim u vezi IRF CG će u skladu sa dosadašnjom praksom i u narednom periodu imati proaktivan pristup u cilju kreiranja novih radnih mjesta, ravnomjernog regionalnog razvoja i unaprijeđenja životnog standarda građana.

Portfolio kreditnih linija koji će biti na raspolaganju korisnicima finansijskih sredstava se konstantno prilagođava zahtjevima razvojnih prioriteta i korisnicima. Tokom 2019.godine će biti dostupni novi instrumenti podrške u vidu garantnih šema i podrške socijalnom preduzetništvu.

Osim toga u cilju dodatne podrške ravnomjernom regionalnog razvoju IRF CG će nastaviti sa stimulativnim mjerama za ulaganja u sjeverni region, kao i u opštine sa stepenom razvoja manjim od prosjeka države.

Kao neophodan preduslov obavljanja investicione aktivnosti je uspostavljanje i održavanje optimalne strukture izvora finansiranja. Tokom 2019. godine, će biti nastavljena saradnja sa EIBom i Razvojnomo bankom Savjeta Evrope a analiziraće se i ostale opcije korišćena dostupnih oblika finansiranja.

Procjena rasta BDP-a za 2018.godinu je na nivou do 3 % nakon što su ostvarene nove privatne i javne investicije, a turizam zabilježio zapažene rezultate. Za narednu, 2019.godinu procjena je da će ostvareni rast biti na nivou od 2,9%.

U cilju podrške daljem rastu i razvoju crnogorske ekonomije aktivnosti IRF CG će biti kao i do sada usmjerene na pružanje podrške posebnim ciljnim grupama sa naglaskom na socijalno preduzetništvo, ravnomjeran regionalni razvoj, i unaprijeđenje životog standard građana.

IRF je opredijelio ukupno 180 mil EUR za finansijsku aktivnost u 2019. godini, od čega je 120 mil EUR planirano da se plasira kroz dugoročne kredite, a 60 mil EUR kroz kratkoročne kredite-factoring.

Finansijskim planom je predviđeno da IRF, i u 2019. godini, ostvaruje prihode na nivou neophodnom za pokriće troškova, uz ostvarenje minimalne dobiti koja garantuje samoodrživost IRF-a, kao neophodne pretpostavke za dalje obezbjeđenje izvora sredstava na međunarodnom tržištu kapitala.

1. PRETPOSTAVKE ZA PRIPREMU FINANSIJSKOG PLANA

1.1. Planiranje prihoda

Operativni prihodi su bazirani na realizaciji plasmana za kreditne aranžmane u iznosu od 180 mil EUR od čega je 120 mil EUR predviđeno za dugoročne kredite (85 mil EUR direktni plasmani i 35 mil EUR plasmani posredstvom poslovnih banaka) i 60 mil EUR za kratkoročne kredite i faktoring aranžmane .

U nastavku je prikazana planirana struktura plasmana , kamatne stope i stope naknada

UKUPNI PLASMANI	180 mil EUR
Ukupna vrijednost dugoročnih plasmana	120 mil EUR
Direktni plasmani	85 mil EUR (71%)
Prosječna kamatna stopa	2,60%
Prosječna stopa naknade za obradu kredita	0.40 %
Procenat naplativosti	96%
Prosječan period otplate kredita izražen u mjesecima	84
Prosječan grejs period izražen u mjesecima	8
Plasmani posredstvom i uz garancije poslovnih banaka	35 mil EUR (29%)
Prosječna kamatna stopa	1,50%
Procenat naplativosti	100%
Prosječan period otplate kreditnih plasmana izražen u mjesecima	84
Prosječan grejs period izražen u mjesecima	8
Ukupna vrijednost kratkoročnih/factoring plasmana	60 mil EUR
Prosječna kamatna stopa	3,5%
Prosječna stopa naknade za obradu kredita	0,30%

Osim direktnih poslovnih prihoda ostvarenih po osnovu prihoda od kamata i naknada IRF CG po osnovu oročenih depozita IRF CG takođe ostvaruje odgovarajuće prihode. IRF CG kontinuirano održava nivo novčanih sredstava kao obaveznu rezervu u skladu sa zahtjevima ugovora sa međunarodnim finansijskim organizacijama i institucijama. S tim u vezi optimalno upravljanje tim raspoloživim novčanim sredstvima podrazumijeva oročavanje kod poslovnih banaka sa mogućnošću raskida ugovora u roku od 24h.

U skladu sa ugovorom planirani su prihodi po osnovu zakupa poslovnog prostora IRF-a.

1.2. Planiranje troškova

Kontinuirani rast finansijskih plasmana i portfolia kao rezultat ima odgovarajuće povećanje operativnih troškova, s tim da se povećanje u najvećoj mjeri odnosi na troškove rezervacija po direktnim plasmanima i na kamate na pozajmljena sredstva od međunarodnih finansijskih institucija, prije svega, Evropske Investicione Banke (EIB), i Razvojne banke Savjeta Evrope.

Najveće učešće u ukupnim troškovima IRF-a imaju troškovi kamate po kreditu Evropske Investicione Banke, troškovi rezervacija po direktnim kreditima i troškovi bruto zarada, kao i troškovi outsourcinga.

1.2.1. Troškovi rezervacija

Troškovi rezervacija po direktnim kreditima planirani su na osnovu dosadašnjeg iskustva i troškova rezervacija, za direktne plasmane. S tim u vezi planirani trošak rezervacija na direktni kreditni portfolio uključujući i potraživanja za kamate na direktne kreditne plasmane, obačunat je u iznosu od 2,7 mil EUR.

Metodologija, koja se do sada primjenjivala prilikom obračuna rezervacija na direktne plasmane, je bazirana na opreznost u tretmanu direktnih plasmana u skladu sa jasnom namjerom rukovodstva i odgovornih službi u IRF CG da naplativost po direktnim kreditima zadrži na visokom nivou. Osim toga neophodno je napomenuti da će 2019 godina biti prva godina primjene IRFS 9 za čiju implementaciju su izvršene potrebne sistemske pripreme.

1.2.2. Trošak kamate i naknade

Planirani trošak kamate po kreditu EIB-a, u iznosu od 2,7 mil EUR se sastoji od troškova kamate po kreditnim sredstvima koja su iskorišćena do dana pripreme finansijskog plana (222 mil EUR), u iznosu 2,3 mil EUR i troškova kamata po sredstvima za koja se očekuje da će se povući u toku 2019. godine (oko 80 mil EUR), u iznosu oko 0,4 mil EUR. Tokom godine se kontinuirano vrši analiza optimalnih kamatnih stopa i ročnosti prilikom preuzimanja sredstava na osnovu usklađenosti sa kamatnim stopama i ročnošću odgovarajućih plasmana.

Trošak naknade po kreditima EIB-a, koji se plaća odmah po zaključenju ugovora, se razgraničava u periodu otplate kredita.

1.2.3. Trošak bruto zarada i drugih primanja zaposlenih

Trošak bruto zarada i drugih primanja zaposlenih planiran je na osnovu pretpostavke potrebnog broja zaposlenih u 2019. godini, kao i potrebe uvođenja efikasnijeg sistema nagrađivanja koji će obezbijediti neophodnu motivisanost i angažovanost zaposlenih na postizanju zacrtanih ciljeva. S obzirom, da ukupni plasmani IRF CG rastu iz godine u godinu, potrebno je obezbijediti uslove da se operativni rizik smanji na najmanju moguću mjeru. U tom cilju tokom 2019. godine biće neophodno da se broj stalno zaposlenih poveća.

Zbog ušteda, po potrebi se angažuju i spoljni saradnici na realizaciji projekata i poslova koji se na taj način mogu obavljati. Zavisno od obima posla u 2019.godini moguće je očekivati povećanje broja zaposlenih a samim tim i ovih troškova, sto je ukalkulisano u plan za 2019.godinu

Obračun zarada i drugih primanja zaposlenih je planiran na osnovu Pravilnika o zaradama i drugim primanjima zaposlenih u IRF CG -u i Pravilnika o organizacionoj strukturi i sistematizaciji radnih mjesta IRF-a, koji je planiran za 2019.godinu.

1.2.4.Ostali troškovi

Tokom 2019 IRF CG će nastaviti sa podrškom zajednici kroz društveno odgovorno poslovanje kroz finansiranje projekata iz oblasti sporta, kulture, zdravstva, obrazovanja, humanitarnih aktivnosti i slično. Za korporativnu društvenu odgovornost je u 2019. godini opredjeljen iznos od 195 hiljada EUR.

Zahvaljujući intezivnoj propagandnoj aktivnosti u prethodnom periodu IRF CG je postao prepoznatljiva finansijska institucija .S tim u vezi kontinuirana marketing aktivnost, informisanje javnosti, komunikaciju na lokalnom nivou, saradnja sa biznis asocijacijama i saradnja sa međunarodnim organizacijama, zahtijeva ulaganja i to u skladu sa planom, 90 hiljada EUR. Ta aktivnost doprinosi većem nivou informisanosti postojećih, ali i potencijalnih preduzetnika o kreditnim linijama IRF CG i većem nivou transparentnosti i javnosti rada.

Intezivan rast ukupnog portfolija IRF CG utiče na usložnjavanje svih poslovnih procesa, te zahtijeva da se posebna pažnja posveti usavršavanju i obrazovanju zaposlenih, kroz stručne obuke i nabavku adekvatne literature. Za ove potrebe IRF CG je planirao iznos od 12 hiljada EUR, za 2019. godinu.

Problem naplativosti, posebno direktnih kreditnih aranžmana, sa povećanjem obima plasmana kao i sa istekom grejs perioda, dolazi sve više do izražaja što dovodi i do povećanja planiranih troškova pravnog zastupanja, notarskih i usluga javnih izvršitelja, kao i drugih sudskih troškova. Za ovu namjenu planirani iznos je od oko 18 hiljada EUR.

IRF CG izdvaja značajna sredstva za troškove održavanja postojećih softverskih rješenja i sigurnosnih sistema, kao i za usluge implementacije novih softverskih modula. Ovi troškovi su planirani, za 2019. godinu, u iznosu 120 hiljada EUR.

Ostali troškovi su planirani na osnovu iskustva iz prethodnog perioda, uzimajući u obzir povećanje i inteziviranje ukupnih aktivnosti.

IRF CG može biti izložen i drugim troškovima koje nije moguće unaprijed planirati, kao što su troškovi smanjenja vrijednosti (obezvređenja) pojedinih pozicija imovine, troškovi rezervacija za sudske sporove kod kojih postoji vjerovatnoća negativnog ishoda za IRF CG, zatim troškovi koji proističu iz zahtjeva međunarodnih računovodstvenih standarda i sl. Ovi troškovi se procjenjuju na kraju poslovne godine i nije ih moguće unaprijed planirati.

2. PLANIRANI BILANS USPJEHA ZA 2019. GODINU

U nastavku je prikazan plan prihoda i troškova za 2019. godinu i projektovani finansijski rezultat. Ukupni prihodi od osnovne djelatnosti su planirani na nivou od 8,9 mil EUR, a ukupni rashodna nivou 8,7 mil EUR.

	Plan 2019
Prihod od kamata-dugoročni krediti i garancije	7.300.000
Prihod od kamata-kratkoročni krediti i faktoring	740.000
Prihod od naknada- krediti	197.000
Prihod od naknada-faktoring	190.000
Prihod od kamata na obveznice	
Prihod od kamata na depozite	380.000
Prihod od zakupa starog poslovnog prostora	20.000
Prihod od uskladjivanja vrijednosti investicionih nekretnina	
Ostali prihodi	100.000
UKUPNO PRIHODI	8.927.000
RASHODI	
TROŠKOVI REZERVACIJA	2.710.000
TROŠKOVI ZAPOSLENIH	2.113.000
TROŠKOVI KAMATA (EIB/CEB)	2.690.000
OPŠTI I ADMINISTRATIVNI TROŠKOVI	1.203.800
Trošak korporativne društvene odgovornosti i sponzorstva	195.000
Trošak stručnog usavršavanja zaposlenih	12.000
Trošak amortizacije	180.000
Trošak osiguranja zaposlenih, objekata i opreme	13.000
Trošak održavanja, registracije i osiguranja vozila	15.000
Trošak održavanja prostorija Fonda-čišćenje, popravke i sanacije	6.500
Trošak održavanja softvera i računarske opreme	120.000
Trošak potrošnog materijala-računarska oprema	20.000
Trošak revizije	15.000
Trošak konsultantskih usluga	80.500
Trošak prevodilačkih usluga	7.500
Trošak propagandnog materijala i usluga	90.000
Trošak oglasa-konkursi, vanskudske prodaje i ostalo oglašavanje	1.500
Trošak bankarskih provizija	73.000
Trošak službenih putovanja	39.000
Trošak ugostiteljskih usluga i reprezentacije	20.000
Trošak goriva	11.000
Trošak advokatskih i notarskih usluga	18.000
Trošak sudskih taksi	15.000
Trošak zakupa poslovnog prostora	24.500
Trošak kancelarijskog materijala	15.000
Trošak stručne literature, časopisa, knjiga	3.800
Trošak usluga arhiviranja dokumentacije Fonda	16.800
Trošak bifea i higijenskog materijala	5.000
Trošak fiksnih i mobilnih telefona	26.200
Trošak usluga CDA	2.400
Trošak održavanja ulaza	2.400
Trošak električne energije	17.000
Trošak PTT usluga	3.300
Trošak komunalnih usluga i vode	1.800
Trošak ostalog potrošnog materijala	3.600
Ostali troškovi	150.000
UKUPNO RASHODI	8.716.800
troškovi uskladjivanja	
OPERATIVNI REZULTAT PRIJE OPOREZIVANJA	210.200

3. PLAN KAPITALNIH ULAGANJA U 2019. GODINI

Kontinuirani rast kreditnog portfolia, broja klijenata i instrumenata koje IRF CG nudi svojim klijentima svako podrazumijeva i visok stepen primjene informacionih tehnologija. Kako je jednu od važnijih zadataka IRF CG da bude pouzdan partner svojim klijentima i da profesionalno pruža razne vrste poslovnih usluga stoga se od Informacionog sistema IRF CG zahtijeva da podrži, unaprijeđuje i automatizuje poslovne procese kako bi se što efikasnije i djelotvornije ostvarivali postavljeni poslovni ciljevi i postigla konkurentska prednost.

U skladu sa navedenim očekivanjima u 2019. godini će se nastaviti sa daljim procesom razvoja Informacionog sistema IRF CG u oblasti novih softverskih rješenja tako i na planu modernizacije i proširenja hardverskih kapaciteta, a u skladu sa dobrim IT standardima i praksama.

Služba za informacije tehnologije u saradnji sa ostalim službama u 2019.g. je planirala nabavku i implementaciju softverskih rješenja i odgovarajuće opreme u iznosu od 515 hiljada EUR, i to za:

U saradnji sa ostalim službama u 2019.g., IT planira da započne proces nabavke i implementacija softverskih rješenja za:

- evidentiranja i praćenja kolaterala (svih tipova obezbjeđenja koji se koriste za pokrivanje izloženosti, kao i njihovu alokaciju na potraživanja, sa ciljem kontrole i umanjenja kreditnog rizika);
- finansijsku analizu i monitoring portfolio-a u dijelu monitoringa senzitivnog procesa životnog ciklusa kreditnog aranžmana, od nastanka do kompletnog procesa prinudne naplate, dijelu izvještavanja Centralne banke, povezivanje aplikacija Unutrašnje kontrole sa modulom Kreditne aplikacije. .
- praćenje kreditnih zaduženja
- izvještavanje menadžmenta;
- za upravljanjem IT imovinom i incidentima.
- vođenje procesa javnih nabavki

Osim toga planirana je i nabavka novog back up sistema na DR lokaciji koji će shodno inoviranoj Proceduri o bekapu, omogućiti čuvanje podataka ključnih resursa IRF CG..

IRF CG planira da u 2019. godini nastavi sa aktivnostima pripreme lokacije za izgradnju nove poslovne zgrade. Za ovu namjenu planirana su sredstva u iznosu 900 hiljada EUR. Uslov za realizaciju ove aktivnosti je završetak izmjena DUP-a za područje Stara Vatrogasna.

IRF CG će nastojati da i u 2019. godini nastavi sa praksom odobravanja stambenih kredita zaposlenima pod povoljnim uslovima, kao poseban vid stimulacije i mehanizam zadržavanja kvalitetnih kadrova u IRF-u, u dužem vremenskom periodu. Za ovu namjenu IRF CG je planirao sredstva u iznosu 300 hiljada EUR.

Za ostale nabavke osnovnih sredstava, kancelarijskog namještaja i druge opreme manjih vrijednosti, planiran je iznos od 20 hiljada EUR.

Projekcije godišnjih tokova gotovine pokazuju da će IRF CG i u 2019. godini imati dovoljno novčanih sredstava za izmirenje preuzetih obaveza po dospeljeću i realizaciju postavljenih ciljeva, s tim da je, obzirom

na povećanje obaveza po ranije povučenim kreditnim sredstvima od strane EIB-a i Svjetske razvojne banke, koje za 2019. godinu iznose blizu 14,6 mil EUR, planirano da se posebna pažnja posveti upravljanju tekućom, kratkoročnom likvidnošću na mjesečnom, odnosno dnevnom nivou.

Osnovne izvore sredstava, za investicionu aktivnost u 2019. godini, predstavljaju sredstva EIB-a i Svjetske razvojne banke, povraćaji po plasiranim kreditnim i faktoring aranžmanima.

ZAKLJUČAK

Finansijski plan predstavlja finansijski okvir za poslovne aktivnosti u 2019. godini. Pripremljen je u skladu sa Godišnjim planom rada i usaglašen je sa Planom javnih nabavki za 2019. godinu.

Obzirom da je plan pripremljen isključivo za prihode i rashode po osnovu osnovne djelatnosti IRF CG, a na osnovu trenutno raspoloživih informacija, ostvareni finansijski rezultat može da odstupa od planiranog.

Procjena efekata novog instrumenta koji se odnosi na garantne šeme nije uključen.